

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

No 2.

Weebruar 1921. a.

I aastakäik.

Sisu: Hindade langemine ilmaturul. — Eesti mark. — Meie väliskaubanduse väljavaated. — Uuem majanduspoliitiline ilmavaade. — Tööstus. — Kaubandus. — Rahandus. — Väljamaa. — Seadused ja määrused. Töö- ja hoolekande ministri funduslik määrus uute tööstus-ettevõtete üle teadete andmise kohta. Kaubandus ja tööstusministeeriumi tehnikka osakonna teadaanne. Vina ja linaseemne ostu-õigusliste afutuste ja isikute nimekiri. — Kroonika, Eesti Majandus-poliitiline Selts. Riigi majandusnõufoogu. Välisvaluuta ostu kurtid Tallinna börsel 1. jaan. kuni 20. weebr. 1921. a. Kauba Pank a./f. Tartus. Meie „kaasvõitlejad“. — Robumaa ärid ja ettevõtted.

E. T. K.

Eesti Tarvitajateühisuste

== **KESKÜHISUS** ==

Tallinn, Wiruärawa pulestee 15. Telegr. adr.: „ESTOKO“.

Üleriikline tarvitajate- ja majandusühisuste
ostu, müügi ja omatööstuse keskkoh.

Asutatud 1917 a. Liikmeid 231 ühlsust. Omakapitaali Emk. 7.000.000.

KAUBA LÄBIMÜÜK:

1917 aastal Rbl.	1.862.000	1919 aastal Emk.	38.418.000
1918 „ Emk.	4.269.000	1920 „ „	200.504.354

Sekretariaat	Telefon	9-94
Ostuosakond	„	10-68
Müügiosakond	„	5-87
Tööstusosakond	„	2-82

OMATÖÖSTUS ETTEVÕTTED: Kalatööstusasutused — Tallinnas, Baltiskis ja Saaremaa Pankal; kartulitööstustehas Põltsamaal ja saeweski Tallinnas.

KINNITAGE OMA WARANDUS IGASUGUSTE ÕNNETUSE JUHTUMISTE
— WASTU KÕIGE SUUREMAS KINNITUSE SELTSIS EESTIS —

EESTIMAA KINNITUS AKTSIA SELTS.

E. K. A.

Põhikapital 10.000.000.—

Peakontor Tallinnas omas majas, Pikk tän. 6.

Kõnetraat 12—59.

— — — KAKS OSAKONDA: — — —

1. Tuleõnnetuse wastu, 2. Transpordi kinnitus.

KINNITUSI WÕTAWAD WASTU:

TALLINNAS: Peakontor, Pikk tän. 6. awatud
kell 10—2 p. l.

TALLINNAS: Pungamaja G. Scheel ja Co
Grünberg ja Co. Pikk t. 57.

TARTUS: Wennad Brock, Suur Turg.

" R. Berg, Riia tän 2.

" J. A. Jacobson, Alexandri t. 3.

WILJANDIS: W. Trühe, Lossi tän. 17.

PÄRNUS: R. Erler, Lõuna tän 6.

" J. Jacke ja Co.

PÄRNUS: Heinrich Puls.

HAAPSALUS: A. C. Dehn Lossi tän. 18.

" H. Holneberg firma Leopold
Holneberg.

RAKWERES: E. Bebbø, Tallinna tän. 4.

PAIDES: A. Auer, Weske tän. 12.

LIHULAS: E. Fabricius.

KURESAARES: Th. Lauge, Kauba tän. 8.

NARWA: E. Iloes, Soala tän. 175 k. 15

WALGAS: K. Rehmann firma B. Rehmann.

Kaubamaja G. SCHEEL & Ko.

== TALLINNAS. ==

ASUTATUD 1884 aast.

TOIMETAB KÕIK
PANGA - ÄRILISED
TRANSAKTSIONID

HARJU PANK A.-S.

Põhikapitaal 25.000.000 Emk.

Jaoskonnad: RAKVERES ja NARVAS.

VÕTAB RAHA HOIULE

jookswale arwele ja tähtaja peale.

DISKONTEERIB VEKSLID,

ANNAB LAENUSID wäärtpaberite ja kaupade kindlust.

OSTAB JA MÜÜB wäärtpaberisi ja välisvaluutat.

SAADAB RAHA teistesse linnadesse, niihästi sise- kui väljamaal.

TOIMETAB AKKREDITII-

VISID, VÕTAB VÄÄRTUSE

HOIULE, ÜÜRIB LAEKAIID

(safes) teraskambris, ning toimetab kõiksugu panga operatsioone.

KÖNIGSBERGI IDAMESSE

13.—18. märtsini 1921. a.

Kõige suurem ida kaubaturg.

Üle 1000 väljapanija
järgmistelt tööstusaladelt:

Tekstiilsaadused ja muud sellesarnaseb kaubad (nahad, saapa- ja nahakaubad, muusikariistad), majapidamise tarbeasjad, raua-, teras ja muud metallkaubad, klaas-, portselaan- ja keraamikakaubad, toidu- ja maitseained, tubakasaadused, tehnika- ja ehitustööstuse tarbeasjad, (mööblid ja sisseseeded).

Ülesandmised saata: Königsbergi idamesse ametlise esitajale
h-rra C. FRIEDMANN, Tallinn, Sauna tän. Nr. 1, krt. II.

Sissesõitjatele
tähelepanemiseks!

Endise 300 mk. asemel maksab sissesõiduluba nüüd ainult 30 mk., peale selle on messeameti poolt väljaantud tunnistuste ettenäitajatel mitmes. eesõigused.

Messelkäijatel tul-b järgmist tähelepanna:

- 1) Saksa wiisa saamiseks on tarwis ettenäidata messeameti poolt väljaantud tunnistus.
- 2) Isiklikult konsulaati ilmuda ei ole tarwis, — on küllalt, kui nõuetawad paberid, ühes messeameti tunnistusega ja 30 mk. rahaga (alantatud maks wiisa eest) sisse saadetakse.
- 3) Kui kusagilt suurem seltskond isikuid üheskoos messele sõidab messeameti esitaja saatei, jääb passimaks täiesti ära. Kes sellest soovib osa võtta, andku ennast kohe üles.

INSENERIDE CARL HOLMI JA BERNHARD HEINE

Turba tööstuse büroo.

TALLINNAS, TUI TÄNAW 8.

TARTUS, WILJANDI TÄNAW 9.

WÖTAB OMA PEALE:

1) IGASUGUSEID KULTUURTEHNILISI TÖÖSID TURBATÖÖSTUSE ALAL ESIALGSEID UURIMISI, RABADE KUIWATAMISE TÖÖSID, TURBAPROOWIDE ANALYSIDE WALMISTAMIST JA EKSPERTIISE.

2) KOIKSUGUSEID TEHNILISI TÖÖSID TURBATÖÖSTUSE ALAL: TURBATÖÖSTUSE MASINATE SISSESEADMIST NII SUUR-, KESK- KUI KA WÄIKETURBATÖÖSTUSES, ÜLEMAALISTE ELEKTRI KESK-JAAMADE EHITAMIST TURBARABADES, KORGEWOLU KAABLIID NIISAMA KA ELEKTRI SISSESEADMIST TURBATÖÖSTUSES. TURBA ALUSPOHU WALMISTAMISE SISSESEADMIST, PROJEKTIDE JA EKSPERTUSIDE WÄLJATÖÖTAMIST, KUI KA TURBATÖÖSTUS-ETTEWOTETE JUHATAMIST

EESTI MAJANDUS

Tööstuse, Kaubanduse ja Rahanduse ajakiri,

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, LAI TÄNAW № 9, KORTER 2.

TELEFON № 11-80.

Toimetaja kõnetunnid kella 5—7 p. lõunat. Büroo tunnid kella 9—11 h. ja 5—7 p. lõunat.

KÄESOLEWA AASTA JAANUARI KUUST PEALE HAK-
KAS ESIALGUL KORD KUUS ILMUMA EESTI MAJAN-
DUSPOLIITILISE SELTSI WÄLJAANDEL

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHAN-
DUSE AJAKIRI

„Eesti Majandus“

Ajakiri seab oma sihtsiks walgustada asjalikult ja erapooletult kõiki majanduslisi küsimusi Eestis, kaasa-
töötada loomuliste olude tagasipööramiseks majanduslises
elus ning tuua ülewaateid teiste maade majanduslise seisus-
korra ja tegevuse üle.

Temas leiawad aset: kirjutused tööstuse, kauban-
duse, pankade, kinnitusasutuste, riiklise rahanduse, põllu-
majanduse jne. üle; ülewaated seaduste ja määruste üle,
mis majanduslist elu puudutawad; teated kaubandusliste
ja tööstusliste ettewõtete, kaubahindade ja börsekurside üle.

Ajakirja toimetajateks on kutsutud: majandusteadlane Dr. J.
Rebane-Sild, õigusteadlane E. Laamann, majandusteadlane A.
Oinas; õigusteadlane R. Paabo, kaubandusteadlane B. Spreckelsen,
vastutuwaks toimetajaks kaubandusteadlane Leo Sepp; kaastöölisteks
kõik wäljapaistwad tegelased kaubanduse, tööstuse ja rahanduse alal.

Ajakirja üksiku numbri hind on Mk. 20—, ettetellijatele kuue numbri eest Mk. 100—

Kuulutuste hind: I. lhk. Mk. 3500, wiimane — Mk. 3000, sisemised —
Mk. 2500, teksti keskel á Mk. 3500; 1/2 lhk. I küljel Mk. 1900, wiimasel —
Mk. 1700, sisemistel — Mk. 1350, teksti keskel — Mk. 2000, 1/4 lhk.
I küljel Mk. 1000, wiimasel — Mk. 900, sisemistel — Mk. 750, teksti keskel
— Mk. 1200.

Eestimaa Tööstuse ja Kaubanduse Pank

AKTSIA SELTS.

TALLINNAS, Suure ja Väikse Karja tän. nurgal 2/7.

Telegrammide aadress: „INDUSTRIEBANK“.

Aktsia kapital Emk. 15.000.000.

Pank toimetab kõiksuguseid panga
-- operatsioone sise- ja väljamaal. --

Sissewedu

Wäljawedu

Wäliskaubanduse kontor

Anton Heilmann

Suur Karja tän. nr. 6. Kõnetraat 7-40.
Telegr. adr. „Kalewipojad — Tallinnas“
Kontori sissekäik kangi alt.

Müüb ladust ja wõtab ettetellimisi vastu:

Tehnika osakond: Mehepeefumajinad h. Vanzi ja teiste parematest wabrituteist hobuse ja auruseo jaoks. Kõikfugu muud tööstuse majinad ja tööriistad, puu, metalli jne. jaoks. Tooresmaterjal, raud, teras, wass, plekk jne. Naelad, traat, igat felti ja muud tehnika kaubad.

Keemia osakond: Kõikfugused tööstuse ained ja rohud. Wärid igafugused.

Kaubanduse osakond: toimetab kõikfugu ülesandeid oma ja komisjoni arwel ja ostab kodumaa wäljaseo kaupasi.

Selarwed ja teated igal ajal.

Oma sisseostu kontor Berlinis.

Joh. PITKA & POJAD

⇒ LAEVADE JA ⇒

KAUPADE TALITUS

KAUBA OSAKOND:

Kaupade vastuvõtmine ja ärasaatmine maa- ja mereteel, tollist puhastamine, hoidmine, kinnitamine, järelmaksu vastu üleandmine, transiidi edasisaatmine ja muud kaubavoesse puutuvad talitused.

PEAKONTOR:

Tallinnas, Uus tänav 14.
Kõnetraadid: 266 ja 348.

ASEKONTORID:

Pärnus ja Narvas.

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Üksik number 20 marka.
Tellijatele 6 nummert 100 mrk. (postiga).

Toimetus ja talitus: Lai tän. nr. 9, krt. 2.
Telefon nr. 1180.

№ 2.

Weebruar 1921. a.

I aastakäik.

Sisu: Hindade langemine ilmaturul. — Eesti marf. — Meie väliskaubanduse väljamaated. — Uuem majanduspoliitiline ilmawaade. — Tööstus. — Kaubandus. — Rahandus. — Väljamaa. — Seadused ja määrused. Töö- hooletande ministri sunnustlik määrus uute tööstus-ettevõtete üle teadete andmise kohta. Kaubandus ja tööstusministeeriumi tehnika osakonna teadaanne. Vana ja linatsemne ostuõiguste asutuste ja isikute nimekiri. — Kroonika. Eesti Majanduspoliitiline Selts. Riigi majandusnõukogu. Välisvaluuta ostu kurtid Lollinna börsel 1. jaan. kuni 20. veebr. 1921. a. Kauba Bank a.s. Tartus. Meie „kaasvõitlejad“. — Kodumaa ärid ja ettevõtted.

Hindade langemine ilmaturul.

B. Spreckelsen.

Kõige tähelepanemiseväärilisem sündmus, mis 1920. aastat ilmamajanduse ajaloos iseloomustab, on hindade langemine, seega kogu kõrge konjunktuuri katastrofiline kokkuvarisemine, mis 1919. a. algabes päevast päeva tervides mõtetuse ni tõusnud olid, kuni ülekoormatud katel lõhklema pidi.

Kõrge konjunktuur tekkis pea igal maal peale sõja algust 1915. aastal. Üleüldised läbikäimise kitsendused, tööstuse piinamine ehk sõjatoöstusele ülevõimimine, tööjõu puudus, määratunud riikide sõjatarvitused tekitasid ikka teravama kaupade puuduse, mis ühenduses maksuabinõude inflatsiooniga igalpool hindade tõusu sünnitas. Kuigi siin spekulatiivsed põhjused kaasa mõjusid, peab siiski jeda hinnatõusu rahvusmajanduslikelt põhjendatult pidama. Tõestud saab see nähtusest, et hinnad ilmaturul veale sõjariistade rahu 1918. a. sügisel küll seijatama jäid, kuid langema mitte ei hakanud.

Kõige paremat ülevaadet hinnaliikumistest arnavad meile n. n. indeknumbrid, mis tähtsamate toidu- ja tooresainete hindade kokkuarvamistest saadud. Tuttavamad ja vist ka paremad indeksumbrid on ajakirja „Economist“ omad, mis 1900—1905. a. keskuste hindade põhjal hinnamuutusi järgmistel aastatel protsentides arwab.

Need indeknumbrid näitavad kuni sõja alguseni järgmist hinnakõikumist.

Alus (1901.—1905.)	100
31. detsember 1913.	119
30. juuni 1914.	116

Sõja lahtipuhkemisel hakkasid indeknumbrid juurenema: 1914. a. lõpul oli ta juba 127, 1915. a. lõpul — 165 ja 1916. a. — 223. Sealt edasi läheb tõus aeglasemaks, 1917. a. indeksummer on 263, 1918. a. novembri kuul aga, sõja lõpetusel, 287.

Selle arvu juure jäävad indeknumbrid ajutiselt seisma, 1919. a. algul on koguni langemist märgata, mis märtsil kuni 266-ni ulatab. Siit edasi algab tõus. Juunis jõuab indeksummer jälle endisele kõrgusele — 281 —, et aasta lõpuks 334-ga uut rekordit ülesseada.

Millega seletada jeda uut hindade tõusu, mis pealegi peale sõja lõppu kiiremini sünnib, kui sõja ajal?

Kuna sõja kestusel ainult kõige hädalisemaid filmapilgutarmidusi rahuldati ja paljudes riikides sõjatekstuste ja blokaadi mõjul tarvilisemad kaubad ja tooresained puudusid, tekkis kaubanduslike läbikäigu uueningisel määratu nõudmine kaupade järele. Seisukorda tegi teravamaks asjaolu, et keegi oodata ei tahtnud, vaid kõik ilmajaamijate kartusel oma osa kättekistuda puuüdes, hindade peale vaatamata, jisseostma hakkasid.

Sarnane järk ja kannatamatu kaubandumine edendas ning moodustas omalord spekulatsiooni, milleni kogu sõjaspkulatsioon waevalt ulatab. Kuna mitmesuguste maade määratute jisseostude ja tellimiste kattes kaubad kaugele ei ulatanud, uskusid kaupade omanikud ja ülesostjad, et nad teatava monopoolse seisukorra tõttu hindasid joomi järele üles kruwida, difteerida wõiwad.

Suhtumisi tuli veel juurde, et 1919. a. üllistute ainete saak horilikult wäiksem oli, näit. ikalbanud suhkrupeedi ja wilja saak 1919. a. 20. a.

Kõige selle tõttu on arusaadav, et hinnad järeljätmata kerkinud, nii et indeksumbrid märkis 1920. a. 380. kõrguseni tõusnud. Veel rohkem filmatoritavad on aga ühtikute spekulatsioonide hinnad, mis veel suuremal määral tõusid, kui keskised indeksumbrid.

Nii maksis Inglismaal järgmiste aastate lõpul:

	1920. a.	1919. a.	1918. a.	1917. a.	1916. a.	1915. a.	1914. a.
puuvill (Middling)	32,5 b.	30 b.	22 b.	23 b.	10 b.	7 b.	4 b.
lina	naeftr. 380	naeftr. 230	naeftr. 177	naeftr. 147	naeftr. 94	—	—
terasrõõpad	875/—	350/—	217/6	217/6	225/—	220/—	127/6
juhtur	150/—	63/—	55/—	44/6	41/10	27/9	18/3

See tabel näitab selgelt, kui suur hinnatõus just peale sõja lõppu oli, nii et ta kõit eelmised tõusud kaugemale maha jättis. Võrreldes seda aga enamvähem mõõduka sõjaaegse hinnatõusuga on selgelt näha, misugust kahjulikku oja siin spekulatsioon on mänginud.

Hinnatõusmine ja spekulatsioon sai soodustatud eriti liikumasoleva määratu rahamärkide hulga läbi, mida pangad omakord otse karistamisvääriks kergemeelsusega kauba spekulatsioonideks tarvitada andsid. Kuna hinnad päevast päeva kerkisid, ei müüdnud kaupasid mitte, ega antud tarvitajatele üle, vaid nad jäid pankade aitadesse, nende kindlustusel laenatud rahaga osteti uuesti kaupasid, mida jällegi

panid, misjagune mäng igaveses ringjooksus edasi kestis.

Mõõdupidamata hinnatõusmine tõi omakord elavust tööstusesse ja iünnitas ebaõigustatud produktiooni suurenemise. Eriti puutub see suhtu valmistamisesse, mis 1920. a. rohkem kui kahetkordseks tõusnud hindade tõttu hoopis suuremal määral sündis, kui enne.

Üleüldiselt peab aga sellest lausest kinnipidama, et vaatamata määratu hinnatõusu, kui ka viimase võimaluseni pingutatud lõõstuse peale, ilma kaupadenäljale ainult piiratud pakkumine vastu seisis.

Selle peale lootis, ka spekulatsioon, mis kaubamonopoli tõttu ilmale oma hindu peale sundida tahtis.

Märtsil-aprillil 1920. a. tõusid kaubahinnad kõige kõrgema punktini ja lühikeseks ajaks tekkis vaikis ilmatonjunktuuris.

Mai kuul tulid esimesed teated hindade langemisest ning katastrofidest, ja kõige pealt Jaapanist, siis P.-A. Ühisriikidest. Jaapani siiditööstus, mis tekstiil-turu pinemuse tõttu kõrgel tõusnud, olewat puuvilla kaupade uuendatud juurdewoolu tõttu: kofku varisenud, hulka juurpanke enesega kuristikku tõmmates: nii kõlajid esimesed teated ilmatriisi lahti puhkemisest.

Varsti peale selle tulid uued teated Ühisriikidest, mille järele ka Saksa- ja Inglismaal järsk ja ootamata hindade langemine tekkis. Hindade langemine puudutas kõigepealt valmistakaupasid, kusjuures kaupmehed hinnaalandamist sellega seletasid, et publikumi tarvitamine ja ostmine jedawõrd vähenenud olla, et igasugune kaubamüük seista. Juuni kuul oli aga igal maal juba n. n. ostjate streik lahti puhkenud ja, vaatamata tuntavate hinnaalanduste peale, ei suutnud kaupmehed ostjate ostuhimu äratada.

Siin — „ostjate streigi“ nähtuse juures, — tuleb meil hinnalangemise probleemile ka juba juure peatada. Muidugi ei võid seda „streiki“ kui mingisugust organiseeritud ja teadwalt juhitud liikumist mõista, vaid kaubanduse vähenemist peab ehk rohkem maailma ostujõu langemisega seletama. Siin seisabki kogu probleemi mõti: kuna majandusteadlastes ja kaubanduspoliitilistes teooriates senini monopolse seisujõu mõistumise usuti toidu- ja tarbeainete hindade määramisel, näitab praegune juhtumine, et on olemas teatud piir, milleni on võimalik hindasid ülesajada, millest nad aga enam ülemanna ei võid. Mida varem majakraami, riiete ja muu kauemat aega kestvate tarbeasjade tagavarad lõpuvad, rahvas pihust juhu elamise

jätab ja omi nõudeid loomulisemal viisil hak-
tab rahuldama, seda rutem jõuab kätte aeg, kus
kaupade nõudmine üles ütleb, kas täiesti eht
osaliselt ennast piirates, nii et kõrgele kruvi-
tud hindade kaardimajade kofku langeb.

Sarnane maailma ostujõu ülesütlemine on
ka nüüd hinnalangemise peapõhjus.

Juure tuleb aga veel teine, mõib olla
mitte vähem tähtis moment, millele siiski ai-
nult välist tähtsust anda mõib: see on def-
latatsioon.

Gelpool on juba tähendud, et suured raha-
väljaandmised ja sarnasel inflatsioonil põhje-
newad laenuwõimalused suurel määdul hindade
tõusmises, eriliselt kaubaspkulatsioonides jüüdi
on. Kuid rahwuswaheliste pankade ojarõtmine
spkulatsioonidest wõimaldas sellele alles sar-
nase ulatuse, nagu tal tõepoolest oli. Nii kui
tähti „hausse“ spkulatsioonide puhul, astus
ka nüüd pangailm omist harilikudest wolitustest,
kui ühistonna waranduste walitsejad (trustee),
üle, oma wõimuabinõusid kurjasti pruukides,
seda puht-hindakruwiva spkulatsioonile lae-
nates. Inflatsioonist tekkinud rahamärkide üle-
jääk tarwitati sel wiisil rahwusmajanduslikelt
kahjulikul wiisil ära.

Selletõttu pole ka nüüd imestada, kui pa-
beriraha väljaandmine lõppenud ja riigid jõudu
pingutawad wäljalastud rahahulkade üle jälle
peremeheks saamiseks, et need mitmesugused
abinõud deflatiooniks terawat mõju laenu-
majanduse peale awaldawad ja kaubaspkulat-
sioonid halwawad. Siitumas olewa rahahulga
otjekohene wähendamine, sõja- ja kapitalimat-
suid, riigipankade krediidid piiramine, ja teised
sarnased abinõud sundisid ka erapante laenusid
piirama ja maksuraskuste juures panditud
kindlustusi, hoolimatult realiseerima, kaupasid
äramüüma.

Need laenupoliitilised mõjud, mis teatawal
wiisil ülespuhutud põie lõhkema sundisid, ei
olnud aga selle sündmuse sügawamaks põhjuseks,
küll aga tõuseks, mis kokkwarisemist kiirendas
ja terawamaks tegi.

Nii kui ülemaal tähendud, tabas hinnalan-
gemine kõige pealt walmiskaupasid, kui ka seni-
seid spkulatsiooni aineid, iseäranis puuwilla,
mille hinnatõikumised 1918. a. peale küll re-
fordi on ülesjäänud. Ameerika puuwilla
(Widbling) rahuaegne hind 4—6 d., tõus
sõjaaeg kuni 24 d., langes siis 1918. a. lõpul
22 d.-ni, tõusis aga 1919. a. lõpuks jällegi
kuni 30 d., ja 1920. a. weebruaris koguni
33 d.-ni. Kõrgem hind rahuaegjega on teega
5,5:1 wahekorras. 1920. a. juwel on hind aga
juba 28 d., langeb siis 20 d.-ni, ja detsembris
1920. a. on hind juba 12 d., nii et praeguise

ja rahuaegie hinna wahelord 3:1 on. Sarnast
erakorralist puwilla hinna tõusu pärastise lan-
gemisega on muuseas ka kuni 1920. a. lewa-
beni kestew kõrge hõbeda hind tekitanud, mis
eriti Jda-Aasiale suure ostujõu andis.

Sarnast pilti pakuwad ka suhkruhinnad,
mis 63'— pealt ctw. eest 1919. aasta lõpuks
umbes 150'—peale tõusid, kuna seda 1920. a.
lõpul 80'— ümber noteeriti.

Weel juuremat hindabelangemist wõime
aga walmiskaupade juures näha: teras, raud-
jalandu-, manufaktuur jne. kaubad on B.-
Ameerika Ühisriikides ja Saksamaal kõrgemast
hinnast arwates kuni 20%—ni langenud.

Suwitaw on nüüd jälgida, misugust mõju
hindade langemine mitmesugustes maades
tõõstuse ja kaubanduse peale on awaldanud,
muidugi sel määral, nagu see senini awalikulks
tulnud.

Üleilbijelt tuleb wana tõe juure jääda, et
tõõstwad hinnad kaubandust ja tõõstust elus-
tawad, langewad hinnad aga neid halwawad
ja seisatama sunnivad. See reegel maksab ka
praeguse kriisi puhul.

Hinnatõusu ajajärgul 1920. juwel walitsetes
pea igal alal kaubanduses ja tõõstuses pala-
wikufarnane elawus ja liikumine. Iseäranis
õitsetes transiitkaubandus, mis iseäranis 1919. a.
sügisel Judentiisi operatsioonide ajal oma
kõrguse punktini ulatas.

Samasugust tähtjat mõju awaldas hindade-
tõus ka tõõstuses. Nii kui kaubanduses, wõis
ka siin tooresainete ja tõõjõu eest igat hinda
maksata, kuna alatise hinnatõusu tõttu saadused
ifkagi müügile läksid, waatamata hinna peale.
Eriti arenes Inglise ja B.-A. Ühisriikide
tekstiiltõõstus, pea kõikides maades aga terase,
raua, majina ja laewaehituse tõõstus.

Et hinnalangemine nende oludele täielise
pöörde tõi, on arusaadaw.

Kõige pealt tuli muutus kaubanduses. Et
alalise hinnalangemise juures iga ostja wiimase
wõimaluseni tagasi hoiab, et wõimalikult oda-
walt hiljem sisseosta, tekkis kaubandusilmas
kohe täieline halwatus. Silmatorkaw oli see
kõigepealt seal, kus Wene turu awamise loo-
tustel kaupasid iga hinna eest kofku osteti, et
seda wõimalikult kohe kaupadest tühjale maale
edasi toimetada. Näitajena ettetuua mõib Skan-
dinawia riike Judentiisi ja Lõuna-Euroopa
riike Wrangeli operatsioonide puhul. Nii siin,
kui seal tuhjati kaupasid aitadesse, intervent-
siooni äpardamise järele aga paisati kõit kau-
bad kohalisele turule, mis määratud depres-
siooni teostas.

Pea weel halwemini mõjus aga üle-
spkulatsioon ja sellele järgnew hindabelange-

mine tööstuse peale iseäranis veel, kus madal waluuatatus wõistlust teiste maa-dega ei kergenda. Iseäranis teraw on seisjal ja depressioon Inglismaal ja V.-A. Ühisriikides ja igapäew tulewad teated ülejaamatutest müügirastustest, tööstuse seisujäämisest ning tööpuudusest.

Nii astub 1921. aasta elusse kofet terawat majanduslist katastrofi, mille majandusliin ja sootiaal eid tagajärgi raske on ette ütelda. Sar-najel määrat ei ole ilm jeda weel üle elanud ja raske, kui mitte wõimata, on majandustead-lastel hindade edaspidist kujunemisi ette ütelda. Siiski wõib juba konstateerida, et üffitub kaubahinnad, näituseks, puuwilla langemises, seisatama on jäänud. Kas see aga ainult möö-daminem seisjal on, wõi lõpulisku konjunktuuri muutust tähendab — jeda on raske ette ütelda. Üffitute kaupade juures, kus perioodilised lan-gemised, kui ka laenukõltsendused hinnalange-mises peaaegjalikult süüdi, näit.: suhtur, wõiwad tulewaks lewadeks hinnas ehl tõusta. Niisama on nende kaupade hindade tõusu oodata, mis walmistuse kuludest alamale on langenud. Üleüldse aga näib, et eiotja põhjalisku turu-konjunktuuri muutust oodata ei wõi, mis eriti meie maale, kus tööstuse madala margakursi tõttu kaitstud, turu aga pikema kaubanduse-seisjaku järele suuremat siisewedu tarwitab, ainult kaju tooma peake.

Gesti mark.

R. Paabo.

Mis on Gesti mark, selle üle waieldakse. Et ka Gestis põhi rahakujuseks on, nagu Soomes — Soome mark, Saksas — Saksia mark, Inglises — naelsterlingit, Põhja-Ameerika Ühisriikides — dollar, Prantsuses — frank, Venes — rubla, jeda teab igüks. Waielust äratab teine küsimus. Seni on iga riik oma rahakujust maksma pannes ära mää-ranud, misjugufile arwule kullast (wäheste eranditega — hõbedast wõi kullast ja hõbedast ühtlasi) see wastab. Kui keegi on Soome kuldmarka jaanud: siis teab ta, et tal on, 0,2.903.225 grammi puhast kulda. Piistetakse temale Soome mar-galine pangatäht piisku, siis tuleb tal meele, et Soome riigi seadus käib jeda paberitükki kui 0,2.903.225 grammi pu-hast kulda wastu wõtta, et Soome Pank kohustatud on kunagi selle paberitüki wastu nii palju puhast kulda andma. Et selle paberitüki eest, mida tema kohustatud on kui teatawat arwu puhast kulda wastu wõtma, praegusel

ajal Soome Pankalt ega ka mujalt (wõib olla ka mitte tulewikus) tegelikult nii palju kulda ei saa, see on niisugune kõrwaline nähtus, mille selgitamine käesolewate ridade illes-andeks ei ole.

Gesti põhirahakujuse — Gesti marga — kohta tõendawad ühed, et see wastawat samale arwule kullast, kui Soome mark (wõi Prantsuse frank), teijeb, et samale, kui Saksia mark. Meil puudub eriline otsekohene seadus, meie rahakujustemi kohta. Põhjendust wäitele, et Gesti mark wastawat samale arwule kullast, kui Soome mark (wõi Prantsuse franc), nähtakse Gesti Panga põhikirja § 13-mas („Riigi Teataja“ № 28/29, 1919 a.). Seal on öeldud, et wäljaantawate pangatähtede kindlustuseks on muu seas panga kulla ja muu tagawara, wahelkorra järele: 1 mark — 0,2.903.225 grammi puhast kulda. Sellest peab tõesti järelda, et Gesti Panga pangatähed on öeldud niisuguste paberrahadena (selle sõna laiemas mõttes) mis wastawat Soome margale (wõi Prantsuse frangile). Gesti Panga pangatähti ei ole weel mitte wälja antud. Sellanimelised 50-margalised tähed, mis liikumas, on riigikassatähtedena käima pandud, mitte pangatähtedena. Ei tea weel, kui nod kord ilmuvad, kas jaawad nad sunduslikkudeks maksu wähen-diteks olema (paberrahaks kütjamas, otseko-hesemas mõttes), wõi hoiawad oma panga-tähtede iseloomu alal (s. t., et igüks ei ole mitte kohustatud neid wastu wõtma; wa-hetawuse metallraha wastu jätame nimetamata, see wõimalus seijab praegusel ajal tegelikult elust liiga kaugel). Ei Gesti Panga põhikirjas ega muis seadustes ei leidu määrust, mis niisuguse marga Gesti põhi-rahakujuseks kuulutaks, kui jeda on Soome mark (wõi Prantsuse frank). Gesti Panga põhi-kirja § 13 annab põhjust ainult arwata, et Gesti Ajutisel Walitusel, kes jeda põhikirja seaduseandlisena wõimuna omal ajal kinnitas, filmade ees Gesti tulewase rahakujustemina hõl-jus Labina rahakujustem, mida omaks wõtnud muu seas meie naabri- ja sugurabwas Soome. Kui meie Gesti marga alusele jälgile tahame jaada, siis peame waatluse alla wõtma seaduse, mis meie praeguse raha — riigikassa tähed — sundusliku maksu-wahendina maksma pani See on Ajutise Walituse määrus riigikassatähtede wäljaand-mise kohta 9. detsembrist 1919. a. („Riigi Tea-taja“ № 7, 1918. a.). Selles määrukses lausu-takse järgmist (§ 3): Riigikassatähed on kogu Gesti Wabatiigi piirides sea-

duslikuks maksuabinõuks ja nende vahelord teiste maal liikuwate rahamärkidega määratakse järgmiselt kindlaks: 1 margaline riigikassatäht on sama palju, kui 1 Ddamark, ehk 50 Ddakopikat — 1 Saffa mark.

Selle määrusega on praegune Eesti mark loodud. Kordame sellest lõpuosa, mil on otsustaw tähtsus: 1 margaline riigikassatäht on sama palju, kui 1 Ddamark, ehk 50 Ddakopikat — 1 Saffa mark. Ajutise Walitsuse määrus sõrbleb Eesti marka Ddamargoga ja Saffa margaga. Ddamark ei ole iseseiswaks waluutaks, waid Ddamarka Ddalaenukassatähtede kujul tuleb pidada ainult üheks Saffa margaliigiks. Jäab seega ainult oletada, et Eesti mark on sama, mis Saffa mark. Ajutise Walitsuse määruse põhjal 9. detsembrist 1918. a. oleme koguastatud Eesti marka riigikassa tähtede kujul wastu wõtma ja seda sama paljult pidama, kui Saffa mark. Et Saffa mark praegusel ajal paberliisiks waluutaks on ja ka juba sel ajal oli, kui Eesti mark käima pandi, siis ei saa ka tēndada, et Eesti mark wastab 0,3 584.229 grammile (mitte tähipäält) kulda (Saffa margakuldawõrendile). Tähendab, Eesti mark on käimapandud, ilma et teda otskoheselt kullaga oleks wõrreldud, waid tema mõõdupuuk on wõetud teise riigi waluuta. Niisugust oluforda, kus ühe riigi waluuta tingitud on teise riigi waluutast, ei wõi muidugi loomulikult pidada. Meie peame omale iseseiswale waluuta looma.

Üleüldiselt on soovitatud Eesti kuldmarka määrata ühemääriliseks Soome kuld-margaga (wõi Prantsuse frangiga). Ilma et selle wastu waidleks, tähendame, et otstarbekohane ei ole seda ennem teha, kui meie üleüldise oma rahajüsteemi uuendamise ette wõtame. Tähtsime otskoha teist Eesti marka maksuma panna, kui praegune on, siis seisakime küsimuse ees: mis on uus mark wõrreldes wana margaga. Iseenesest oleks kerge määrata, et uus Eesti mark wastab samale arwule kullast, kui Soome mark (wõi Prantsuse frank) ja et marka, mis praegustel riigikassatähtedel nimetatud, tuleb samaks pidada. Siuliselt tähendaks see aga juurema kohustuse oma peale wõtmist wäljaantud riigikassatähtede eest, kui praegu olemas, sest Saffa marka, mis on praegu ja lähemas tulewikus paberline, tuleb wähe-maks wäärtuseks pidada, kui 0,2.908.225 gram-

mi kulda. Niisugune teguwis ei ole meie riigi huwides. Meie raha kursi ta ei parandaks. Seft sel asjaolul, et meie omal ajal ära määratud ei ole, misugusele arwule kullast Eesti mark wastab, on meie raha kursi langemiseks kõige wähem tähtsust olnud, kui tal üleüldise seda on olnud. Ja kuigi uus seadus, mis määraks, et meie mark wastab samale arwule kullast, kui Soome mark (wõi Prantsuse frank), meie riigi peale suuremat kohustust ei paneks, kui praegu olemas, siiski — mis mõte on sammu ette wõtta, mil harilikult suur riitiline ja rohwaswaheline tähtsus, kui meie raha kurs sellega ei parane.

Jätame meie senised riigikassatähted jama-deks martadeks edasi, mis nad praegu on, siis peame nende wahelorra uute rahadega kindlaks määrama ja neid teatawa tähtaja jooksul uute wastu tagasi lunastama (jätakime nad alles ja hakkakime uusi rahajid juuretrükkima, siis suurendakime paberraha arwu ja saawutakime uusi sellega ühendatud kahjulikka tagajärgi, mis meil juba tuntud). On meie uus mark samuti kindlustamata ja wahetamatu (metallrahaga), siis ei ole uued rahad sugugi paremad, kui wanad. Nimult et ära on määratud, misugusele arwule kullast uus mark, mis jääma peab, wastab. Tegelikku kogu seft mingit lootat ei ole: ei ole meie rahandus weel niisugusele järjele tõstetud, et ta waluutat huudab tarwilisel kõrgusel hoida, siis hakkab nende kursi langema ja see wõib sama madalale langeda, kui endiste oma oli. Meie oleme siis ühed paberitükid teiste wastu wahetanud. Wõib olla on ka see tarwilik, aga seda ei maksa mitte ühendada waluuta uuendamiseega, mis, kui seda kord ette wõetakse, paremate tagajärgedega peab sündima. Meie ülesandeks peab eesiklalt olema — meie raha wäärtuse langemist seisma panna (selle wäärtust stabiliseerida). On meie margakurs kullaga wõrreldes (paremat wäärtuste mõõdupuud ei ole seni kahjulik weel leitud) püsima jäänud wõi awaldata koguni järjekindlalt kalduwust tõusmiseks ja on kindel, et see kestma saab, siis alles on paras aeg waluuta uuendusteks. Tähendame aga koha, et uus waluuta ei tarwitse sugugi metallina tulla. Austria eestuju (enne ilmaõõda) näitab, et ka paberline waluuta (paberraha, mis ei ole kindlustatud kulla metalliga ega ei ole metallraha wastu wahetataw teatawatel tingimistel (rahwa majanduslistel ja riigi rahanduslistel), suudab küllalt oma ülesannet täita.

Meie väliskaubanduse väljawaated.

Wäliskaubandus kui edenemise astme mõetja.

Kui meie ilma-kaubanduse arenemist silmitsesime, leiame, et kultuuri tõusuga see tuntawalt ühes läib. Wahetuskarbad on üheltpoolt igasugu toidu — ja tooresained, nagu kolonial-kaubad, nisu, riis, puuwill jne., teiselt poolt walmisained, tööstuse saadused. Sarnane on olnud ilma-kaubandus wiimase ajani, peaaegjalikult Euroopa ja koloniire wahel, ehk jälle tööstuslikult wähemarenenud maadega, nagu Ameerika (nisu, puuwill jne) ja Wenemaa (nisu, mets jne.).

Mida enam wiimast liiki maad arenewad, nendes rohwarw tõuseb ja tööstus ebeneb, muutuvad kaubandusliked läbitäimised walmis- ja saaduste wahetuseks, kus juures iga maa peaaegjalikult seda produtseerib, milleks temal looduslikel tingimistel, tooresainete tagawarade ehk geograafilise seisukorra tõttu kõige rohlem võimalusi. Kui suurel määdul just läinud aastajaja eriti kiire tööstusline ja kultuuriline tõus ilma-kaubanduse peale mõjus, näitab selle läbitäit, mis 18. aastajaja lõpul ainult 2 miljardi Saksa marga ümber tõikus, 1912—1914 a. aga juba ligi 200 miljardi Saksa marga peale hinnatakse*).

Kui tegasipõratta Eesti näiskaubanduse juure, siis näeme, et meie sisseweo ained on tööstuse saadused, kui ka toiduained, wäljameo ained aga peaaegjalikult tooresained: mets, lina, kartul, wähemal määdul aga juba meie tööstuse saadused, nagu waber, piiritus, tiement jne. Selgelt on näha ülemineku aja wäliskaubandust: tooresainete kõrwal weetakse wälja ka tööstuse saadusi, kuid wõrdlemisi wähe. Tooresainete wäljameo ülekaalu tekitab weel see asjaolu, et meie tööstus, mis peaaegjalikult Wenemaa torwiduste jaoks sissejatub, turu ja tellimiste puudusel ka läinud aastal täiel määral töötada ei saanud, waid oma turu nõwete kohaselt tööstust ümber muutes wäiksel wiisil edasi hingitaks: nii hakkas R. Moyeri A./S. teemia wabrik, mis ennemalt näit. peaaegjalikult suurel määral Wenemaa riidewabrikutele torwilikta wärme walmistas, nüüd tõrwa ja tärpentini fraktsioneerima ja puhastama, kartuli siirupit walmistama, nahku parkima; kuulsam waguniwabrik „Dwiigatel“ hakkab jälle mõõbelt walmistama, Peetri laewatehas — raudteele waburid parandama jne. Kõik walmistamine sünnib kohalike turu jaoks, wäiksel

arwul, et aga hinge sees hoida, kuna wäljameo weetakse wanu tagawarad, näit. tsementi, mida ümberforteeritakse, kiwistanud tüfid wäljajaelutakse, ülejäänud „peenikest“ siis wäljameotakse ja „Eesti tsementile“ seega sarnane kuulsus saawutakse, mida meie wiist lähema aastakümne jooksul heaksteha ei suuda. Kõik see sunnib arwama, et kui meie tööstuse kohane Wenemaa turu mitte ei awane, ega ootumõimuliseks ei muutu, meie käesolewal aastal — arwesse wõttes weel üleilmliket rasket majandusliket kriisi — tööstuse aineid wast weelgi wähemal määdul wäljameoada suudame, kui senini ja jällegi peaaegjalikult tooresainete wäljameoga leppima peame, rahwusmajanduslikelt sellega halwemasse seisukorda jattume.

Kaubanduse bilans.

Wäljawaade ühe osa wäljameo ainete wähenemise peale ei ole meil aga kuigi meelstawa. Kui meie oma wäljameo sisseweoga wõrdleme, siis leiame, et ehitmine ikka wähem on olnud, olguqi, et omateada sisseweo piiramine, nii et siseturu kaupade tühjus juba wäljakannatamatult muutus ja sisseweo tingimisi lahendada ja fergendada tuli, mis wahelkorda aga weelgi halwendab. Need raskused pole aga mitte üfki meil, waid kaubanduse bilans näitab nii mõnegi majanduslikelt tugewa riigi kahjuks, kuna majanduslikelt nõrgad riigid selles suhtes paremas seisukorras olema näisid. Nii oli wäljameo ja sisseweo enne jada 1913. a. prof. E. v. Philippowichi andmete järele, ümberarwatud wõrdluse ühtlustamiseks pariteedi põhjal, miljonites Saksa markades:

	Sisseweo:	Wäljameo:	Mitu o/o/o sisseweost:
Inglismaa . .	15.680	10.710	68%
Prantsusmaa . .	6.720	5.520	82%
Itaalia	2.946	2.073	71%
Wenemaa	2.968	3.283	111%
Argentiina . .	1.680	2.033	121%
Jaapan	1.195	1.479	124%
W. A. ühisriigid	7.938	9.786	123%

Selle tabeli järele on näho, kuidas majanduslikelt tugewate Inglismaa ja Prantsusmaa kaubanduse bilans passiwne on, s. o. sisseweo wäljameost suurem; majanduslikelt nõrgal Wenemaal aga — aktiwne! See on seletatav ja wõimaldatud neile ka Juliku maksu bilansi ülejääkidega: Inglis- ja Prantsusmaa omasid teistes maades ettevõtteid, mis sissetõid kasi ja protsenta, laewu, mis teiste maade kaupa wewasid; teiste maade walitsused wõlgnesid neile ja maksid iga aasta protsenta ning kinni-

* J. Sombart. Der moderne Kapitalismus 1919. a.

tuse seltsid finnitafid teiste maade warandusi. Ühtlasi on aga arusaadaw, et ainult farnased kapitaliriffad tööstusmaad omale suuremat fisejewedu lubada wõiwad, kuna kapitaliwaesed Benemaa ja enne sõda — Argentiina, ehk üleütdse vähem arenenud tööstusega maad majandusliht tafakaalu ainult wäljameo ülejäägiga lättejaada wõiwad. Grandina paistab teismat kapitaliwaene Itaalia, mida ta tööstuse maaks ei saa lugeda, kuid selle kaubanduse bilans järjekindlalt passiiwne on. Kuid Itaalia on suur fisetuleku hallikas — wõerad reifjad, kellelt ta iga aasta enne sõda umbes 1 miljard franki teenis, misjugune summa kaubanduse bilansi puudujäägi katteks läks.

Sõja ajal tekkib kaks liiki riiksid: sõdiwad ja erapooletud, kellest esimestel kaubanduse bilansi puudujäägid, wiimastel ülejäägid suuresti tõusewad. Nii langes Inglismaal wäljameo fisejeweost arwates 1916. a. 68% pealt 53%-ni, Itaalias 71% pealt 42%-ni, Benemaal 111% pealt aga koguni 22%-ni. Peale sõja lõppu paranes aga jälle sõdinud riikide seisuford: Inglismaal tõusis wäljameo 1920. aastal jällegi, ajalehtede teadete järele 69%-ni, Itaalias — 49%-ni.

Meie ametlikud wäliskaubanduse teated näitawad ka meil passiiwset kaubanduse bilansi: 1919. a. oli fisejewedu Gmf. 782.442.200—, wäljameo Gmf. 389.361.600—, ehk 49,8% fisejeweost, 1920. a. fisejewedu 11 kuu eest Gmf. 1.245.918.955—, wäljameo — Gmf. 1.210.239.976—, ehk 57% fisejeweost. Näib, et parandust loota on, kuna wahelord on nii märksa paranenud.

Kas on meil tulewikus passiiwset kaubanduse bilansi farta?

Ametlikud andmed ei pea meid aga liig optimistideks tegema, sest nad ei näita mitte tegelikku kaupade liikumist. Nagu teada, on nimelt suur hull fisejeweetud kaupade veel kollitades fisejeweo luba järgi ootamas, ja ford jõuawad nad iftagi sealt läbi, kas turule müügis, ehk põllule wäetuseks, waadates, kui ruttu lubadega toime saadakse. Wäljamaale tagasi müüta neid praeguse kriisi ajal ju nii kui nii ei saa!

Kui need kauba hulgad „ametlikule“ fisejeweole juurde arwata, siis ei ole meie kaubanduse bilans mitte nii rõõmustaw, kui see esimesel waatamisel näis olewat. Wõlew kiwi, odaw wee jõud ja muud farnased wäljamaated on käesolewaks aastaks, kahjuks, arwatawasti weelgi tulewiku muusika, nii peab tõsijelt kartma, et ka käesolewa aasta

jooksul wäliskaubanduse tafakaal ei parane! Meie majandusline seisuford ei tõota meil mingil tingimisel seda. Meil ei ole maksu bilansi ülejääke, mis fisejeweo kataks, waid ümberpöördukt, meie peame maksu bilansi puudujääkfid wäljameoga katta püüdma. Need summad ei olegi nii tühiised, mis meil wäljamaale maksta: meie wäliswõlgade protsendid ja ofaline tafumine, laewaruumi üür, merefinnitus, koguni tulefinnitus, kuna meie finnitus seltsid fõit wäljamaal edasi finnitawad; wäljamaal õppiw noorfugu, kodumaalt lahkunud endiste mõisaomanikkude ja wäljasaadetud wäljamaalaste kapitalid ja warandused — kõigiks läheb meil tarwis wäliswaluutat, fõit see koormab meie maksubilansi. Et neid summasid katta, peaks ifegi juba tuntaw wäljameo olema — meil ei jattu seda aga kaupade fisejeweo kateksi.

Kulla faotus — ifeseiswuse faotus.

Läänud aasta kaubanduse ja maksu bilansi puudujääk on meid juba kõige oma raskusega tabanud: ta nõudis meilt terwelt kolmanda osa meie kullatagawarast, 5 miljoni kuldrubla. Kuld riigikassas! See annab meile wõimalust ifeseiswama rahafüsteemi loomiseks, laenu faamijeks, äratub waldukt ife-, kui ka wäljamaal, loob sellega tingimisi normaalse elu uuesti fündimiseks. Kuld riigikassas — see on meie tegelik ifeseiswus, mitte ametlik de facto wõi de jure. Kolmandik kullast — see on kolmandik rahwusmajanduse organismuse werest, on raske aader, mis jätab järeldused. Doon wäifse parallelleli: Lätimaa sai rahulepingu põhjal ainult 4 miljoni kuldrubla, kuid wiimase Läti rahaministri teadaande järele olid nad aga oma riigikassasse kokku 22 miljoni kuldrubla kogunud; meie saime 15 miljoni, juurekogumise asemel oleme aga 5 miljoni ära tarwitanud! Lätimaa saab aru, et kuld on ifeseiswus, et kulla faotus an ifeseiswuse faotus, sellepärast kogub ta kulda. Sellest peame ka meie arusaama, et kulla, f. o. koondud energia faotusega muutume paratamatult mõne jõuka riigi mängulanniks, sellepärast tuleb kõiki abinõusid faktuuda ja teesid leida, et hoida vähemalt ülejäänud kulda alal.

Kuid farta on ka käesolewal aastal passiiwset kaubanduse bilansi. Sel juhtumisel ei suudaks meie aga kulda finni pidada, see läheks jällegi puudujääkide katteks. Sellepärast peame pingutama kõike jõudu, et passiiwset kaubanduse bilansi käesolewal aastal muuta aktiivseks, mis wõimalik oleks ainult kas wäljameo suurendamise, ehk fisejeweo wähendamise läbi.

Wäljameo juurendamiseks wähe lootusi.

Magu tähendub, on meie wäljameo kaubad kahte liiki: tööstuse saadused ja tooresained. Esimesesse liiki kuulub paber, piiritus, tsemment, wineer, teisesse — kartulid, puu, linad.

Tähtsamaks kaubaks tööstuse saadustest on 1920. a. wäljameoks olnud paber. Seda on läinud peaaegjalikult Prantsusmaale, Lätimaale ja Wenemaale. Kuidas meie paber wäljamaa turgul läbi läbi, ei ole teada. Meil kõigil on wiist meeles meie paberiäride protesti, et keelutoll wõimatuks tegewat „wäljamaa odawamat ja paremat“ paberit sissewedada. Kui meie paberi kuulsus omamaa turul sarnane on, pole midagi imestada ajalehete teateid, et meie paberi wabrikud seisma jääwad, sest et walmispaberit palju ladus on, mida turu puudusel äramüüa wõimalik pole.

Tähtsamaks turuks jääb Wenemaa. Kas see aga tänawu rohkem osta jõuab, kui läinud aastal, on küsitaw. Vääne turg jääb kestwa kriisise tõttu kindlasti tagasihoidlikum olema, nii et üleüldiselt paberi wäljameos käesolewal aastal juuremat elawust oodata ei ole, kui läinud aastal.

Piirituse wäljameo on meile läinud aastal suurt sisetulekut annud. Peaaegjalikult on see „Rootsi“ weetud, kuid ei wõi seda jutumärkides nimetud turgu loomulikuks nimetada: kui meil seegi turg aga äpardab, siis wõib uue turu leidmine tõsiheid raskusi sünnitada. Peafetted oleks ainult siis näha, kui meil piiritust ümbertöötawad tehased — likööri, kosmeetilised jne. — wõistluswõimulisi saadusi walmistada ja neile turgu sisse leida juuaks.

Tsemendi wäljameoga on käesolewal aastal aga kõige nõrgem: eelpool on juba tähendud, et senini wäljameeti wanu tagawarajid, mis nüüd lõpul. Kuna wabrikud praegu ei tööta, wäljamaal pealegi tsemendi renomee rikutud, on selle wäljameo tänawu aastal kindlasti wäiksem, kui läinud aastal.

Kuid tähtsam osa meie wäljameost on alati olnud tooresainetel: kas ei oleks wõimalik seda tooresainete kulul weelgi juurendada?

Läbiwiidaw see igatahes oleks ja arwatawasti tulebki meil seda abinõu puudujäägi katteks tarwitada. Et see rahwusmajanduslikult jugugi otstarbekohane pole, on aga wiist igauhele selge, kuna ju sel teel maa kõige rohkem wäljaturnatud ja tooresainena wäljawiidud kaupade eest kõige odawamat hinda saab. Metsade kohta oli aga hiljuti „Bäewalehes“ wäga asjalik kirjutus, kus kindlate andmetega ära näidati, et praegusel mõddul metsa mahawõtmine selle kõige

otjekohesem laastamine on. Sellepärast ei ole kuidagi soowitaw, et wäljameetawate tooresainete hulk weelgi juureneks, ja meie sellega rööwmajapidamiseks läheneks.

Küll aga peaks töötama, ja pealegi suurel määral, meie wäljameetawate ainete wäärtust.

Meie puumaterjaali eest jääb wäljamaal keskmiselt 20—30% wähem hinda, kui Soome ja Rootsi oma eest, ehk wiimane küll tihti halwemast puust saetud. Põhjus on meie lohas ja oskamatu töö, mis jagedasti nii kaugele läheb, et walitus wahelastuma ja ettewõtjaid karistama peaks, kes hea materjali ära raisanud ja meie kauba renomeed pealegi wäljamaal jellel läbi rikkunud.

Meie õunad ei leia wäljamaal peaaegjalikult selle tõttu ostjaid, et neid harilikult õlgede sisse — pealegi kopitanud! — patime ja jellel wiiril müügile saadame.

Linad ja talud weame meie wälja tihti forteerimata, enamasti alati puhastamata ja kammimata, kui mõistmatalt wäljatöötatud. Hea Belgia lina maksab selle tõttu umbes 50% meie omast rohkem!

Wäljameetawate ainete wäärtuse tõstmises awaneb meile jeeaga laialdane tegewuswäli: jääme lootma, et walitjuse poolt ellukutsutud lina kontrollid jne. just sel sibil töötawad ja kaajaatawad, et meie siin seda taja teeks, mis wäljameos läinud aastaga wõrreldes midu ehk wõlgu jääb.

Sisjeweedu peame rewideerima.

Wäljameo forsseerima oleme sunnitud peaaegjalikult selle läbi, et suurt tarwidust sissemeo järele tunneme. Glades jenini wäikse osana juure majanduslikuse, Wenemaa küljes, ei olnud meie oma majandust iseseiswana kaswanud. Kattes sibe, siis tundusid paljud meie tööstusharud ülearustena, kuna teisest küljest kõige lihtsamaid igapäewaseid tarbeasju sissewedada tuli. Waatamata sõja tagajärgede ja asutamise aja raskuste peale, oleme sellepärast — oludega wõrreldes — elawalt wäljamaaga kaubelnud. Kõigeparemat wõrdlust annab meile wäliskaubanduse läbiläit, iga elaniku kohta arwatult. Malmal seiswad andmed 1910—11 a. kohta toon W. Sombarti järele, 1920. a. kohta — ajalehete jne. teadete põhjal, kus juures summad ümberarwatud kuld Saksa markadeks.

Wäliskaubanduse läbiläitust tuli iga elaniku kohta Saksa markades.

	1910—1911	1920
Hollandis	1700	—
Inglismaal	550	1217
Sakjamaal	270	—
Rootsis	220	—

	1910—1911	1920
U. Ameerika Ühisriikides	150	—
Cestis	—	170
Itaalias	140	140
Greefamaal	80	—
Wenemaal	30	—

Kui meie veel arvesse võtame, et näit. Inglise, Hollandi jne. väliskaubanduse läbiläiku suures mõdul transiit, kolonial jne kaubad siinistuvad, mis meil täiesti puuduvad, siis selgub veel rohkem, et meil, tähelepannes, et hulk sisseveetud kaupad, mis veel tolli-aitades, kollektiivides puudub, olude kohaselt küllalt elav väliskaubandus on olnud.

See äratundmine tekitab aga küsimuse, kas järene elav kaubandus õigustatud on, või on ta endise suure majanduslikkusega ühenduses olemise tagajärg, mis normaalse iseseisva majanduse algamisega kaduma ehk vähenema peaks.

Kui sisseveetud kaupade nimekirja silmitses, siis leiame, et see arvamise osaliselt õige on. Suurt osa pudukaupadest, teemikaupadest, riidekaupadest jne. oleks võidud kodumaal valmistada, kuid meil puudusid kas tarvilikud vahendid, ehk valmistati jälle Wene turu kohast kaup, kuna meie paremaga harjunud olime. Kuid tahaks loota, et meie tööstuse oludele kohanev, jõudjalt edasi kestab ning et meie käesoleval aastal nii mõndagi kaup enam endisel määral sissevedada ei tarvi.

Siseseisva vahenemine järene teel ei või aga mitte suur olla, kuna tähtsamate kaupade sissevedu, nagu jool, raud, liivijäsi, väetisained, masinad jne. käesoleval aastal igatahes väheneda ei tohiks. Seega ei või aga näituseks, leiwawilja kohta mitte ütelda.

Meie peaks oma leiwawiljaga läbi jaama.

Leiwawilja oleme 1920. a. jooksul üleüldiselt 86.469*) puuda sissevedanud. Puuda hinnaks Smk. 400 võttes — tegelikult oli ta rohkem — oleme seega ümmarguselt Smk. 35.000.000 eest välisvaluutat äratarvitanud, summa, mil igatahes meie jaoks tähendus on. Wilja sissevedu sünnib sel tõekspidamisel, et meie seda ka enamalt sissevedame ja meil oma leiwawiljaga läbi jaada mitte võimalik pole.

See waade on aga põhjalikult ekslik. N. Köstneri kirjatus ajakirjas „Россия“ olid oma ajal järgmised andmed toodud, 1909. a.

kohta, mida meie ametlike teadete põhjal jaaduste üle 1920. a. kohta võrdlen. Wilja-jaak oli 1909. a. tuhandetes puudades:

	Tali rufis	Oder	Kaer	Kartul
Cestimaal	4,908,6	3,583,4	2,748,6	31,542,3
Liivimaa Cesti osa (arvatakse pool üleüldisest Liivimaa saagist)	5,627,3	4,697,4	5,196,0	14,244,2
Roffu	10,535,9	8,230,8	7,944,6	45,786,5
Saak 1920. a.	4,392,8	2,498,8	3,304,9	24,641,7
Saak nüüd vähem	6,143,1	5,732,0	4,639,7	21,144,8

See puudujääk tuleb suurel määral sõja ajal äraturnatud põlvudest. Nii oli keskmine saak tiinu pealt puudades ülemaal nimetud andmete järele:

	1900—1909	1920
	Wäike- põllupid.	Suur- põllupid.
Tali rufis Cestimaa	68	76
Liivimaa	68	76
Kaer Cestimaa	52	60
Liivimaa	49	61
Oder Cestimaa	62	68
Liivimaa	58	69
		42
		33
		31

Kui meelde tuleb veel seda, et okkupatsioonil ajal sakslaste arvates meie maale veel sakskorda niipalju rahvast elama võiks ajendada, milleks ka neil arvatavasti teoreetilisi andmeid oli, siis ei või küll rohkem põhjendamata arvamisest olla sellest, et meie mitte ilma mõnesaja tuhande puudalise leiwawilja sisseveeta ära elada ei suuda. Toobagu sisse väetist ja haritagu korralikult põldu — ja meie wiljasaak tõuseb miljonite puudade võrra, nii et ülejääb koguni väljaveoks, kas wiljas, või ümbertöötatult karjasaadustena.

Saak tõuseb intensiivsema põllukultuuri puhul. Intensiivse kultuuri juures lähemad aga saadused kallimaks, kui ekstensiivne kultuuri juures: kultuur tõuseb seega ainult seal, kus selleks eeltingimisi olemas, mis produtseerijate juuremaid kulufid katub.

Ei saa tähendamata jätta, et meie valitsuse poliitika senini, osalt küll olude sunnil, suurel mõdul aga meie mõistmata ja eadõnneetanud tootluspoliitika tõttu, hoopis teist teed on käinud, kui põllumajanduse tõstmine seda ette kirjutab. Nimelt maksis valitsus seni Ameerika farmeritele, kui ka teistele väljamaa produtseerijatele omaist käest juurde, et need meie kindlaksmääratud tšekileiva hinna juures meie produtseerijatega võistelda suudaks! Majanduslike elu ajalugu järene nähtust ei tunne, küll on aga võitlus olnud wilja kaitsetollide vastu, mis wiljaproduktseerimise eden-

*) Kas see arv mitte ekslik ei ole ja mõni tootlusministeeriumile tulnud saadetus arvesse võtmata pole jäänud? E. S.

damiseks, näit. enamalt Inglismaal, jise-
featud oli. Olewikus on küll mõned teisedki
riigid samajuguselt talitanud, näit. Saksamaa,
kuib nüüdsest peale peafime küll sarnasest po-
liitilast kindlasti loobuma. Kaitsetollid pole
tarwis, hindade reguleerijaks olgu waba wälja-
maa turg. Kindluseta seisukorra juures ei pro-
dutseerita, nagu Wenemaa eeskujus kõige pare-
mini näeme; muutub aga poliitika, siis on ta-
gajärg see, et wilja enam jissewedada tarwilist
ei ole ja meie teega suurel määral kaasa ai-
ame passiwse kauba bilansi kaotamiseks.

Seadused kaubanduse alal olgu
selged.

Selgusetu olud walitsewad kahjuks aga ka
kaubanduse alal, mitte üksi põllumajanduses,
mis käesolewal aastal kaduma peaks. Peab
ütskord selgeteks saama, mida meie wäljamaalt
tarwitame, mida mitte, mis ajutiselt normee-
rimise alla läib. Tõime eelmises numbris Läti-
maa sisseweo korraldused: teatawad kaubad
on sisseweoks wabad igasuguse ilma lubata,
teised — keelatud, kuna ainult wälite ofa sisse-
weost esialgu weel lubadega peab sündima.
Peetagu meeles, et aus ja puhas kaubandus
ainult puhtas õhus edeneb, siis, kui aus äri-
mees kauema aja peale ettealkuleerides kaupa
ostab ehk müüb kindlate seaduste põhjal, tea-
des, et tema talitamist seaduslikes piirides
ütski wõim takistada ei wõi. Praeguse süs-
teemi juures peab ärimise iga kauba ostmise
ehk müümise juures luba küsima nõukogult,
kes lubaandmises täiesti oma arandamise jä-
rele wõib talitada ja kes juriidiliselt õigustatud
on ka siis luba keelama, kui näit. kaup-
mehe nina ei meeldi. Et sarnase korra juures
paratamatult praegusaja jaherduseni oleme
jõudnud, on kõige loomulikum järeldus.

Üleüldine siht — majandusline
iseiseiswus.

Seadusline kord kaubanduses ei pruugi aga
tähendada piiramatut wabakaubandust, free-
trader'ite süsteemi. Meie seisukord ei parane enne,
kui meie majandusline iseiseiswus teostud ei
saa, s. o. meie enam sisseweost liig ei olene,
tarwilikule sisseweole aga tüsseda wäljameo
wastupanna suudame. Selle suure sihi saamu-
tamisel wõidakwad kõik meie majanduslise elu
harud, jellepärast peawad ka kõik tarwilikla
kõigendusi ajutiselt sallima. See ühine siht olgu
ka meie wäliskaubanduse poliitikas ja kui käes-
olewal aastal endid jedamõrd kokkumõtta suu-
dakime, et kaubanduslike tasakaalu loomulikul
teel kätte saame, oleks suur samm selle sihi poole
astutud.

Loomulikkudele oludele on wiimase ajal
palju lähemale jaadud; — ei tohiks nüüd aga
mitte poole tee peale jääda, waid peaks jeda
lõpuni astutama — siis wõiks kindel olla, et
wäliskaubandus käesolewal aastal rõõmusta-
wamat pilti suudaks anda, kui läinud aastal.
L. S.

Uuem majanduspoliitiline ilmawaade.

„Kolmeliikmeline sotsiaalne organismus“*)

Otto Sepp.

Euroopa praegusest majandusliseft
seisukorrast.

On igapäewaseks kõneaineks saanud et Eu-
roopa majandusline seisukord on praegu äärmis-
selt raske. Kui raske see seisukord iseeneft
tõesti on, selle üle puudub harilikult ülewaade.
Niisama puudub ka arusaamine, kui raske on
nüüdseft majandusliseft kitsikuseft wälja rabeleda.

Waatame lühidalt kokkumõttes praeguse sei-
sukorra peatundemärke:

Tööhinnu wähenemine,
Töowiljatuse langemine,
Üleüldine elukallidus,
Sotsiaalsed konfliktid,
Wõlgade suurenemine.

See suur wõlakoorim, mis ilma sõda ene-
jega kaasa töi, on järgmine:

Piitriikidel . . .	24,845 milj.	£
Keskriikidel . . .	14,070	„ „
Kokku sõjatunud .	38,915 milj.	£

s. o. ligi 39 miljardi nael-sterlingi, ehk umbes
1000 miljardi Schweitzi franki.**)

Üksikute riikide üleüldised wõlakvormad on
näha järgnewast tabelist; nad on arwatud
miljonites Schweitzi frankides.

*) Aualdame ajakirjas asjast huwitatu poolt saa-
detud ülewaate uue woolu üle majanduspoliitikas.
Kui iga uus teoreetiline õpetus, on ta esialgu tume
ja udune, peaks aga ometi lugejaid huwitama, kui
loobumine niwelleeritawst ühediguksluse ideest, mis
suurte hullade arwamises ja enamuse soovides iga-
kord sügawamat tõtt näeb, kui ta sellele aratundmi-
sele järgnew uute teede õsfinimine, ja püüd praegu
makswatele ühiselulistele teoreetilistele ideaalidele uut
fõrwale seada. Selle õpetuse elulist tähtsust näitab
muidugi elu ise. Toim.

**) Schweitzi kogutud andmete järele.

Riigid.	enne sõda.		1919 a.		Riigivõlg.
	enne sõda.	1919 a.	1919 a.	1919 a.	
Belgia	4.887	19.500	6.116	5.230	
Saksamaa	6.038	246.000	15.252	80.811	
Prantsusmaa	34.188	238.500	62.200	20.400	
Inglismaa	17.907	203.750	32.220	11.944	
Itaalia	13.700	83.718	19.180	10.395	
Schweits	1.750	3.832	194	350	
Austria	13.300	87.452	3.390		
Ameerika Ü. R.	5.500	155.000			
Kokku	97.270	1.037.752			

*) Sõjajärgu tulu ei ole juba ülesvõetud.

Wõlgade summa on seega ligi üheteistkümmet kordieks kasvanud.

Sellewastu on aga 1913. aastast kuni 1919. aastani toidu ja tarbeainete produktioon järgmiselt vähenenud:

Suhtru üleilmiline produktioon vähenenud 6200 milj. kilo-zentneri.

Kraua üleilmiline produktioon vähenenud 140 milj. kilo-zentneri.

Leiwawilja üleilmiline produktioon vähenenud 322 milj. kilo-zentneri.

Kiwisõde üleilmiline produktioon vähenenud 2150 milj. kilo-zentneri.

Puuwilla (Ameerika) produktioon vähenenud 8300 milj. kilo-zentneri.

Kiwisõde produktioon on vähenenud:

- Inglismaal . . . 32%
- Prantsusmaal . . . 32%
- Saksamaal . . . 25%
- Belgias . . . 22%
- Tschecho-Slowaalias 21%

Suurenenud wõlab nõuavad suuremaid profienta. Vähenenud produktiooni tõttu — peab maksukoormat tõrgendama: tagajärg — elukallidus, palgatõrgenduste nõudmine. Ette wõtted tarwitawad suuremaid kredite, kuid jelleks puuduwad realwäärtused. Luuakse kindlustamata wäärtusi paberiraha näol, inflatsioonil abil. Rahapreesid tõstawad wahetpidamata igal maal, ja wastawalt langeb paberi-

raha wäärtus ja tõuseb elukallidus. Järgmine tabel annab wõrdluse, kuida elukallidus igal ühikul maal tõusnud, arwates iga wastawa maa enese raha ühtjuses.

Muujeks on wõetud wõrdlew arw 100 1913 aastal.

Elukallidus tõusis	1919. a. lõpul	1920. a. kesk.
Austrias	4000%	
Saksamaal	1000%	
Itaalias	457%	614%
Prantsusmaa	350%	378%
Inglismaal	281%	299%
Schweits	250%	300%
A.-Ameerika Ü. R.	208%	
Tsehtis		5600%*)

Kõige paremaks rahwamajanduse muutmise nõtõdupuuks on kauba-bilans ehk ta küll mitte kõige täielikum ei ole, sest seal puuduwad andmed kauba-laewastiku, kapitali ja kinnituse jeltõide, pantfide jne. wäljamaa teenistuse. Wõrdleme nüüd ühikute maade kauba bilansõid enne ja pärast sõda.

Kauba bilansid.

Sisewedu on wäljameost suurem; miljonites Schweitsi frankides.

Riigid.	1913. a.	1919. a.	Suurenemise %.
Europas.			
Daani	— 186,1	— 2.236,1	1.101%
Sakia	— 1.243,9	ca—12.000	864%
Prantsuse	— 1.541,0	— 21.065,0	1.266%
Inglise	— 3.377,0	— 16.877,2	399%
Hollandi	— 1.739,5	— 2.946,5	69%
Itaalia	— 1.134,5	— 11.333,0	899%
Austria-Ungari	— 483,0	?	?
Rootõ	— 40,6	— 991,5	2.342%
Schweits	— 543,4	— 235,3	
Hispania	— 219,0	+ 214,8	
Tsehti		— 16,0	
Mujal.			
A.-Ameerika Ü. R.	+ 3.586,8	+ 21.399,9	
Jaapan	— 183,1	— 191,1	4%
Austraalia	— 105,9	+ 287,5	
Kanaada	— 1.155,2	— 752,5	
Argentina	+ 126,5	+ 331,6	

*) Arwatud pariteedi järele 1 Rbl. = 2,67 Gml.

Ragu tabelist näha, on kõige paremas seisukorras Põhja-Ameerika riigid. Seda tõendab veel järgmine tabel mis näitab kui palju Euroopa riigid P.-A. U. võlgnevad.

Miljonites Schweitzi frankides on võlga Ameerikale.

Riik.	Võla nimeline juurus.	Maksmata protsendid.
Inglise	22.274	84
Prantsuse	15.540	548
Itaalia	8.806	316
Belgia	1.813	67
Benemaa	966	98
Tšehho-Slowatia	347	10
Cesti	87,0*)	5,44
Serbia	138	5
Greeka	250	—

Kuid niisugusest nähtavasti hüljamaist seisukorras hoolimata on Ameerikas kriisist õhus tunda. Tõelisi lastakse lahti, uute tööliste kiskerandamine keelatakse ära! Ja sotsiaalsed konfliktid?

1919. aastal oli Ameerikas kokku 3374 streiki ja lockouti, mis 4.000.000 töölist puudutas.

Suuremad tööajakud 1919. aastal olivad:

1. Chicago tapamajade, streik 65.000 töölist.
2. Atlanti sadamate " 100.000 "
3. New-Yorgi laevatehaste " 100.000 "
4. Chicago ehitustööliste lockout 115.000 "
5. Terastööliste streik 367.000 "
6. Sõjakaevanduste " 435.000 "

Õrdleme veel lõpuks kokkuvõtetult, kuidas suuremates riikides tööhimu langenud ja sotsiaalsete konfliktide arv tõusnud on.

Ütleldse oli:

1913. aastal 12.000.000 streigi päeva.

1918. " 5.000.000 **)

1919. aastal 22.750.000 streigi päeva.

1920. a. kohta veel andmeid ei ole, kuid streigi päevade arv peab veelgi tõusnud olema.

Streikisid on seega 1919. aastal 89,8% rohkem olnud kui 1913. aastal.

Need arvud räägivad kohutavat keelt.

Ütleldiselt kokkuvõttes

Euroopa riikide ja rahvaste majanduslike seisukorra kohta võib ütelda: võla koorem on

*) Waata Ameerika Kongressi Sõjaväe Väliskomitee aruanne 1909 a. 4 f. 10 j.

***) 1918. a. maksis mitmel pool veel sõjaseadus, mis streikida ei lubanud.

üheteistkümne kordselt kasvanud, produktioon on 20—32% võrra langenud, elukallidus on mitmekordselt tõusnud ja streigipäevade arv on peaaegu kahetkordselt tõusnud, mis näitab kui palju tööhimu langenud on. Milllega maksta võla protsenta? Milllega kustutada võlga? Kuidas tõsta produktiooni? Kuidas äratada uut tööhimu?

Vanemad ilmavaated väljapeajemist otsimas.

Vanad ilmavaated jagunevad kahte pealiiki: kodanlik-kapitalistiline, mis soovib vaba mõistlust, vabakaubandust, kapitalistlike laabiga ettevõtteid, eraomanduse jäädavat puutumatusi. Teine — sotsialistiline, nõuab põhimõttelisest kapitali hävitamisest, produktiooni abindude ja kaubanduse riigistamisest, elu igaluguste ilmutuste riiklist korraldamist. Viimast programmi sihi- ja järjekindlalt ellu viia katuvad enamlased nõukogude Benemaal, kuid nende majanduslike elu parenemisest pole juttugi, nagu pole ka kuulda, et seal maal töövõljalikus ja tööhimu tõusnud oleks.

Väinud juvel ärapeetud Brüsseli konverentsil püüdsid riikide ja maade esitajad välja peajemist leida ja seadsid üles kolm peapunkti, mis kitsikusest välja peavad viima:

- tee tööd,
- hoia kokku,
- maksja maksusid!

Äri on hea ja selge, ainult üks väike konflikt. Tõelised, — tehased ja vaimlikud töölised — ei taha tööd teha, sest et sotsiaalsed konfliktid lahendamata. Kas harutas Brüsseli konverents neid küsimusi? Ei! Ragu üks konverentsil olijatest tõendas, olla enamlike Nõukogude Benemaa nähtusest küllalt, et sotsiaalsete küsimuste harutamiseks igaveseks ajaks loobuda. Ja sellepärast Brüsselis ka ei harutatakse. — Saksamaa pantade esitajad ja rahaseaduse tundjad pidasid Brüsseli konverentsi otsuste põhjal oktoobrikuul koosoleku, et Saksamaa rahalise seisukorra parandamise üle läbirääkida, kuid „Berliner Tageblatt“, kes koosolekut refereeris, pani pealkirjaks „Ignorabimus“ j. o. „meie ei tea mitte ega saa kunagi teadma“.

Väljapeajemise eeldused.

Rii tõsi, kui ka see väide ongi, et Euroopa ja sellega ühes kõige maailma majanduslike seisukorda võib kitsikusest peasta ainult töö, siisaldab see väide eneses siiski vähe elujõudu, kui tema juures mitte teisa tegurid tähele ei panda. Esiteks, võib töö ainult siis viljakas olla, kui tema aluselt on töötegija töörõõm, töö tahtmine. See on täitsa psühholoogiline eeldus ja põhjendab ainult sotsiaalse olukorra

peal. Teiselt, on tarvis, et iga töötaja individualistlikelt oma täie töövõime, oskuse, töö-intensiviteedi töös pingutaks ja et väline olukord jeda temale mitte ainult ei lubaks, vaid ka jeda tegema aivatleks. Ja kolmandaks, on tingimata tarvilik, et kõit töö kottu-kõlasse saaks viidud tarvidusega — konsumtsiooniga, nii et jõuraiskumine ära kaoks ning kõit jõupingutamise ainult kasuliku, ülesehitava töö peale, aga mitte ülearuste toodete valmistamiseks kulutataks.

Nendest põhimõtetest välja minnes on Saksa mõtteeadlane ja antroposof, Dr. Rudolf Steiner esinenud raamatus: „Sotsiaalsete küsimuste keskpunktid“ Stuttgart. 1919, uuema ilmawaatega, mida ta ise nimetab:

Kolmeliikmeline sotsiaalne organism.

(Die Dreigliederung des sozialen Organismus)

Tema poolt algatatud ideede põhjal on asutatud üle-euroopaline ühing, keskkohaga Stuttgartis, nende ideede laiali laotamiseks ja nendega tutvustamiseks. Selle ilmawaate praktikalisteks majanduslisteks tagajärgedeks, — mis puutub toodangu reguleerimist tarvitamise läbi, — võib nimetada kahte liitu: ehk asjotiationi, — A. G. Futurum, Schweitzi 6 miljoni Schweitzi frangi aktsiaapitaliga ja A./S. Der Kommende Tag, Württembergis Sakamaal, 25 miljoni Saksa marga aktsiaapitaliga, millesse kümme-kond ettevõtet on koondunud. Kuid nendest edespäi. Tutvuneme enne lühidalt selle ilmawaate enesega.

* * *

Kõige tähendusrikkamate küsimuste hulgas, mis maailmajõja katastrofi järele uutesse vormidesse muutumas on, seisab ka demokraatia. Maailmajõja katastrof on näidanud, et demokraatia vastu töötavad jõud kaduma peavad, — iseendid hukka on mõistnud. Kõikumus, kuidas demokraatiat teostada, nõuab nüüd seisukohavõtmist, kuna veel mõne aasta eest asi teistiti oli. Niijama põnewaks läheb küsimus, kuidas ühendada sotsiaalset liikumist demokraatiliste elunduetega.

Mitte ainult egoistliked kapitalismuse sulajed, vaid ka mitmed aaterikkad inimesesoo edenened liikmed waatasid murega selle tulewiku peale, mis nüüdseaja elu lained enesega kaasa äwardawad tuua. Kuidas saab inimese individualistiline arenemine võimalikuks tehtud, kui kõit waimline elu majandusliste elutingimiste ideoloogiliseks pealeehituseks muutub, nagu see nende mõttekujutusel sündinud, kes sotsiaalset elu ja tema kujunemist ainult materialistlike

ilmawaate põhjale rajawad. Sest ilma inimese individualiteedi waba arenemise võimaluseta ei suuda sotsialistiline eluehitamine kultuuri mitte edasi wiia waba demokraatiari.

Ilka terawamalt tundub tarwidus inimese waimuelule arenemise võimalusi otsida, mis endid sotsiaalsete impulside kõrwal suudawad ma'sma panna. Kõua ei kosta mitte see hüpnotiseeriw mõim, mis kaasa toonud dogma, et kui sotsialismuse majanduslikes elus teostatud saab, siis tekitab terve mõimuline waimuelu iseenesest kui sotsialismuse järelmus. Selle dogma jisse mõiwad uskuda ainult need, kes aru ei saa, et iseenele peale rajatud majanduselu mitte alalist edenemise astmel püsida ei saa, waid iseeneses ärakangeb, kui mitte waba inimese individualiteedi peale põhjened waimuelu teda alalist ei kasuta ja uusi tõukeid ei anna.

Majandus loob inimese elu põhja, aga inimese olemus ulatab üle majanduse piiride — kaugeemale. Majanduslike elu mõim on palju kitsamatesse piiridesse kogutud, kui inimese kogu olemuse arenemine.

Rahelt poolt tunneb inimene oma waba waimlike arenemise kitsendamist: riigi poolt ja majanduselu poolt.

Wastupingutusel riigi poolt tulewate liitendustele tekitab tung tõijse demokraatia järele, kuna wastupingutus majanduselu waju-tuste juures sünnitab nõuet majanduselu uue, sotsiaalse korralduse järele.

Selle jaoks, mis kolme-nelja aastajaja jooksul nüüdseaja riigiks wäljaswanud, nõuab inimese sugu demokraatiat.

Et aga demokraatia tõijasjaks mõiks saada, peab ta ülesehitatud saama — inimese loomuse niisuguste jõudude peale, mis endid demokraatias wäljendada mõiwad.

Et riigid tõesti demokraatlisteks saaksid, peawad nad niisugused asutused olema, mis iga täiskaswanud täieõiguslike inimese wahelorda teistega reguleerib. Ning iga täiskaswanud, täieõiguslike inimene peab niisuguse reguleerimise osaline olema. Walitus ja rahwaesitus peawad nii seatud olema, et nendes ilmlike tulla ja wäljenduda suudab ükski see, mis eijneb iga inimese teadwusest ainult selle tõttu, et inimene on hingeliselt terve ja täieõiguslike kodanik.

Kas võib aga niisugune rahwaesitus ja walitus ka reguleerida waimuelu, mis inimlike individualiseid andeid täielikult arenada suudab, ilma et see arenemine sotsiaalse ühisele kahjuts ja õnnetuseks kangu ei jõe ja kottu ei kuwa?

Sõiklit arenemine võib ainult siis jõudjalt edeneda, kui ta on õigel põhjal ja niimoodi

juhitud, nagu waimlise elu impulsid seda nõuavad. Waimuelu õigeks juhtimiseks on isikuid tarwis, kes isikuid eluharufi elus eneses kogutud teadmiste põhjal tunnewad. Wõtame näituseks ühe tähtsa haru: kooli elu. Noorte inimeste individuaalsete jõudude kasvatamine ja elule ettevalmistamine võib ainult isikute kaudu sündida, kellel individuaalsed kogemused jellel alal olemas. Ning kunagi ei või asjast head wälja tulla, kui niisuguse kaswataja waimlise juures midagi muud mõõduandwaks tehakse, kui isiklik tublidus ja osawus.

Demokraatlistest ajutustest niisuguseid impulsse wälja ei kaswa, mis inimese tegewuse juhtnõudeks tohiks olla, kui jee tegewus inimese individuaalsetest annetest wabalt wälja woolama peab.

Et praegustest riikidest õigeid demokraatilisi riikisid luua, peab nendest kõike seda wälja wõtma ja täielise omawalitsuse alla andma mille arenemisele impulsid anda võib ainult iga inimese isiklik ehenemine ja individuaalsed anded, ja mida mitte need ajutused reguleerida ei tohi, mis jellel alusel tekkunud on, et inimene lihtsalt täiskaswanud inimeseks on saanud.

Need sotsiaalsed wahekorrad, mille üle iga täiskaswanud isik otustada tohib, on õiguslised (juriidilised) wahekorrad inimese ja inimese wahel.

Ajutuste juures aga, mille tegewus individuaalsete annete peale põhjeneb, ei tohi mitte üleüldine tahtmine mõõduandew olla, waid need ajutused peawad niisugused olema, et nendes just individuaalne isik tahtmine ennaft maksma panna juudab. Üleüldine tahtmine saaks häwitawalt individuaalse arenemise peale mõjuma ja ta häwitaks just selle wilja, mis individuaalne arenemine üleüldise sotsiaalse elu jaoks kannaks.

Ei ole teist teed individuaalset arenemist wiljarikkaks teha, kui teda tema enese iseseiswa walitsemise alla anda.

Mitmed ringkonnad mõtlewad täna, et inimese elu tõsised tõusejõud peituvad majanduselus. Ka waimuelu olla üks majanduselu peale ehitatud "ideoloogia" (mõistete õpetus) nagu seda majanduselu iseäralisus nõuab. Seda waadet tunnistas ka omaks, kas enam-wähem teadmuseta ehk teadwalt terve praeguste ajakohaste nõudmistega efinew proletariaat. See proletariaat, keda tehnika ja kapital täiesti majanduselu külge rakendanud, usub, et majanduslike olukorra muutmiseega uued õiguslised wahekorrad ja uus waimuelu "iseenesest" tärkab. See proletariaat on näinud, et uuemaaja waimuelu riigi- ja majanduselu tagatipus ripub ja on siis omale arwamise

loonud, nagu peaks iga waimuelu seal rippuma. Kuid proletariaat peab ennaft selle arusaamiseni läbi wõitlema, et praegune olukord mitte ei wõi parandatud saada ainultki majanduslike elu ümberehitamise läbi, waid ainult waimuelu ja õiguslike wahekorra wabanemise kaudu majanduseluft, elujõulisel alusel ehitatud kolmelisel sotsiaalses organisumus.

Alles siis seisab sotsiaalne liikumine õigel alusel, kui ta mitte enam ei ütle, nagu siamaani: "uuema aja majanduselu on ebasotsiaalselt mõjuwa waimuelu ja õigustorra loonud; tarwis on teist majanduselu luua, et uus waimuelu ja õigustord maksma hakkaks", waid kui ta ütleb: "uue kultuuri elu on niisuguse majanduse korra loonud, mida ainult siis ümberehitada võib, kui õigustorra walwamine ja waimuelu juhtimine uuest majanduseluft täiesti lahutud on, nii et majanduselu ise ka omawalitsuseni jõuab".

Majanduselu, millesse riik ennaft mitte ei sega, võib wäljaareneda ühest poolt wababest majanduslikest kogemustest ja teiselt poolt nendest iseäralistest majanduslikest aluspõhjudest, mille peale isikute ja isikute rühmade majandusline elu põhjeneb. Majanduslike kogemused ei wõi kunagi täielikult äraajutatud saada nende asutuste juhatusel, mis wäljendawad ainult seda, mis iga ühes täiskaswanud inimeses olemas, waid ainult seal, kus majandusline organismus kogenud isikute juhatusel iseenesest wälja areneb. Teiselt poolt ei tohi see inimese mõju, mis tal kuskil majanduslike elu alal olemas, ennaft mitte maksma panna üleüldise riiklike korra juures, kus teostada võib ainult seda, mis kõikide inimeste kohta ühesuguselt mõjuma peab. See majandusline mõju peab majanduselu piiridesse jääma. Iga isikliku majandus-alale kuuluvad isikud peawad ühinema. Neil tuleb euidid teistel majandusaladel töötawate inimeste ühingutega asotsieerida (ühineda).

Toodang ja tarwidus peawad elawas wahekorras seisma üksteisega, neid reguleeriwad niisugused asotsiatsioonid. Majanduselu ringwoolus pruugitad siis ainult majanduslike tõusejõud teostatud saada.

Räsitõuline saab waimutõulise kõrwal majanduselus seisma niimoodi, et nende wahel ainult majanduslike küsimused harutamise alla tulla wõiwad, kuna õigusline wahetõud täiesti eraldatud õiguslale reguleeritud saab.

Räsitõuline võib oma ettewõtte waimlise juhi waba selsiline olla, sest et nende wahel võib küsimusesse tulla ainult majanduslike alusel ettewõtetud ühise siotuleku jagamine, mitte

aga majandusline surwe, mis tööjuhataja paremast majanduslikest seisukorrast tingitud oleks.

Räsilööline saavutab kogemuste kaudu, mis ta oma majanduslike seisukorra läbi, kui konsument, võidab, ühised huvid tööjuhatajaga oma tööstusalal. See ei oleks mitte võimalik niisuguse majanduslike korra juures, mille tõusejõud kapitali mandamise läbi saavutud sisetulek on, vaid ainult niisuguse korra juures, kus toodete väärtus ära määratakse ainult sotsiaalse korra läbi reguleeritud tasakaalus seisva toodangu ja tarviduse läbi. Niisugune sotsiaalne ühishuvi reguleerimine on ainult siis võimalik, kui spetsiaal kutseala-, tootangu- ja tarvidushuvid esinevad asotsiatsioonide näol, mis majanduselu ühikutest harudest välja kasvavad ja kogu majandusorganismuseks ühinevad. Ühikute majandusharude spetsiaalhuvidest tõusevad ellu ühikassotsiatsioonid. Nende asotsiatsioonide ühinemises ja majanduselu testvalituses, mis majandushuvidest välja kujuneb, peavad leiduma majanduslike väärtuste määramise sotsiaalsed impulssid. Mitte ühikut ettevõtet ei pea sotsialiseerima, vaid sotsialiseerimine seisab toodangu väärtuse määramise saavutamises, mille läbi ettevõtte sotsiaalses ühises ühikul tegemiseks, ilma et ta ebajotiaalselt mõjuks. Niisuguses fhis minew õige sotsialiseerimine võtab kapitali mandamisel selle aluspõhja, mille kaudu ta kahjulikult kui eralapidat mõjuda võib. (Eigemalt kapitali mandamise ja tegemise üle kolmeliikmelises sotsiaalses organismitis vaata Dr. Steineri raamat: „Die Kernpunkte der sozialen Trage“). Peaks selge olema, et kapitali mitte „ärakotada“ ei saa, kui kapital mitte muus ei seisa, kui sotsiaalse ühises heast töötavates toodanguabindudes. Alles siis on kapital kahjulik, kui ta, eraomandusena olemas olles, üleüldist majanduselu eraomanduse huvide kohaselt korraldada tahab. Kui kapitalismuse struktuur kirjeldatud asotsiatsioonide peale põhjeneb, kaob ka kapitalil iga võimalus ebajotiaalselt mõjuda.

Asotsiatsioonide peale põhjenes elujõuline sotsiaalne organismus nõuab ajutusi, mille eest praegused majanduslike celarvamiised veel taga kohkuvad. Elujõulises sotsiaalses organismitis kaotab see kapital, mis toodanguabindude muretsemiseks tarvitatud, oma iseseisva majanduslike jõu, nii pea kui need abindud ettevõttes löima pannakse uute produktide valmistamiseks. Ettevõtja valitseb ainult niikaua nende abindude ja ettevõtte üle, kuni tema oma isiklike omaduste ja võimiseega seal küljes ametis on. Pärast seda lähes ettevõtte mitte müümise eht pärandamise, vaid

lihtsa üleandmise kaudu teise kätte, kellel olemas ettevõtte valitsemiseks ja juhatamiseks tarvilised isiklikud omadused ja anded. Kogu ettevõtte ei ole niivõisi mingisugust ostu-väärtust, ja tal ei ole mingisugust väärtust mittekohase pärandaja käes. Praegu aga seisab eralapidat just peaaegu niisugustes produktseerivates toodanguabindudes (Produktionsmitteln).

Ühe kauba sotsiaalselt õiglast väärtust võib ainult teiste kaupadega võrrelduna kindlaste teha. See väärtus peab nii juur olema, nagu kõige teiste kaupade väärtused ühtekokku, mis esimese kauba valmistaja oma tarviduste rahuldamiseks kauba valmistusaja jooksul pruugib.

Niisugusel viisil kauba väärtust määrata on võimalik ainult elujõulise majanduslike korra ajutuste kaudu kogemud asjatundjate juhatusel. Need ajutused võivad ainult ühise võrgu läbi loodud saada, kus tarviduse läbi saavutatud kogemused toodangut reguleerivad. Muidugi ei tohi siin tarviduste arvustamisest välja minna, vaid ainult majanduslike kogemusest ja tõeludele vastavate majanduslike toodangu tarviduse vahelordadest.

Sotsiaalse organismi kolmes jagunemises, iseseisvasse waimualasse, iseseisvasse õigusalasasse ja iseseisvasse majandusalasse—seisab selle organismi terwenemise võimalus. See jagunemine ei seisa mitte selles, et inimesed kolme seisuseesse jaotataks, vaid iga inimene võtab oma üldinimlike huvidega kõigest kolmest alast osa. Jagunemine seisab selles, et, näituseks, õigusorganismuse eht waimuorganismuse midagi selle üle otjastada ei võid, mis majandushuvidest esineb. Niisuguses riigis, kus kolm organismust üksteise sisse julanud, võib mõni majandusline rühm oma huvid jeaduseks, üleüldiselt maksmaks õiguskorras teha. Kolmeliikmelise organismi juures ei ole see mitte võimalik, sest et majanduslike huvid on ainult majandusalal maksivad ja õigusalale tungida ei juuda.

Need kolm iseseisvat eluala, waimline, õigusline ja majandusline, ühendavad endid oma ehitajate läbi testvalitusesse, kelle ülesandeks jääb ualwata, et üks ala ennaft mitte teise ala tegemusesse ei sega ja ühikute alade waheline läbitäimise terwe sotsiaalse organismuse kasudele vastawalt sünniks.

Niisuguse korralduse juures ei võid just mitte saavutada „ideaalset“ olukorda, vaid ainult elujõulist sotsiaalset organismi. Mis üle selle tõuseb, peavad inimesed mujalt, kui sotsiaalse ühises juurest otsima.

* * *

Uue aate siju on nii lähidalt kirjeldud, et karta on, kas kirjeldus õiget pilti anda suudab. Kui võimalik, püüame tulewikus rohkem spetsiaal-küsimusi valgustada. Kui aga juba

enne uute artiklite ilmumist keegi sooviks liigemaid teateid ehk kirjandust saada, palun lehe toimetuse kaudu ehk otsekohe minu poole pöörata.

T ö ö s t u s .

Inglismaa.

Sünte ja rüua ületoodang. — Araootaw seisuford linaturul.

Inglismaa on üks vähestest riikidest, kes oma eelarwe jõudis enam vähem tasafuulu wiia. Tema rahakurs, ehk küll kullaga võrreldes weidi langenud, on õige kõrge ja tõuseb teiste Euroopa rahade kõrwal ühtelugu. Kuid sealgi on rahaturu seisuford pinew: walitjuse edasilestwate tarwiduste tõttu on nõudmine palju suurem kui pakkumine.

Õeäranis iseloomulik Inglise majanduselule on kiwisõetõõstus. Sõde kaewamine lähed nii aeglaselt, et ta pärast sõja-aja nõudmistele kuidagi wastata ei jõudnud ja sõde hinnad tõusid kuni läinud sügiseni. Kuid siis tuli langemine. Esimest korra pärast ilmasõda ilmus Brüsseli turul kiwisõu wabamüügile ja kohe oli pakkumine palju suurem kui nõudmine. Sõalt tuli see küll Saksia süte sunniwõtmisest, suurelt jaolt aga — praeguse turu lehwusest. 1913. a. wedas Inglismaa 75 miljoni tonni süsa wälja, 1920. a. aga kõigest kolmandiku sellest ja weel enne kui aasta lõpes, ütles Prantsusmaa wabatahtlikult Lahti lepingust, mille järele Inglismaa temale 45% oma süte wäljawaost pidi andma.

Rauna tööstuses on seisuford pea samasugune. 1920. a. weeti Inglise maalt rauda ja terast wälja 1 miljon tonni rohkem kui 1919. a., kus wäljawaedu 2.250.000 tonni wälja tegi, kuid 1½ miljoni tonni vähem kui enne sõda 1913. a.

Hindasid tuli sügisel tubliste alandama hakata, sest et Ameerika ja Belgia odawam raud wõistlemata kippus.

Lina turg on püüwanud olnud, sest et ostjad siin hindade tõusu ajal kõwaste kofku hoidsid ja lina pakkumine kõigest 1/3 ennesõja-aegeest kogusummaest teeb.

Inglise linaletrajad leppisid Prantsuse ja Belgia omadega kofku, et oma wäljatõõtamist saadawal olewate tooresainete tagawaradega tasafuulu hoida ja see kofkulepe hoiab turgu ka langemise ajal teatawas stabiiliteedis.

Nagu „Times“ ütleb, on lina praegu turul midagi arstirohu sarnast. Nasta wabetusel on nii müüjad kui ostjad äraootawal seisulohal. Linakaswatajatele on nende esitajad nõu annud oma tagawarajid lewade kuudenti hoida.

Tõõstamates Euroopa maades on linaletajad niisama iselikeses ühinenud nagu linalettajadki ning wiimaste ostu-kawadele oma minimal-hinnad wastu seadnud. Kui oodetaw ostu hooaeg jälle tuleb, saawad hinnad nõudmistele loomust ja pinewusest olenema.

Hindade langemine. — Süwenew tõõstuse kriis.

Esimese pääjutesena kuulutab tagajõõdramist rahwaja oludele maailma turuhindade murrang. Raubahinnad, mis kogu sõja aeg ja iseäralise hooga weel mõni aeg pärast sõja lõppu tõusnud, hakkasid läinud aprillis langema, — esotsia kõige rikkamates tõõstuse maades: Ameerikas, Inglise maal ja Jaapanis, siis reapooletutes maades: Rootsis, Hollandis jne., lõpuks ka sõjast rohkem kannatanud maades.

Kõige rohkem langejid tooresainete hinnad: puuwõll, linaseeme, tsint, wõll, hõljem ka raud. Langemine oli seda suurem, mida jõukam maa.

Õõitels seletati langemist määratu suure wiljasaagiga Ameerikas, kuid warsti selgus, et siin harilikku tõõstuse ületoodangu ja kriisiga tegemist, kuigi õige warajase ja wõrrenblisega, sest maailma wajakused kaupade järele pole weel kangeltsi täidetud. Kuid ilmaturg ei jaks osta, ta on sõjas liig ära kurnatud. Sõjas rohkem kannatanud maade waejus annab ennast jõukamate peal tunda: wiimastel on küll kõi, mis hoogsalt majanduselulks tarwis — hea waluuta, tooresainete ja walmistusabinõude küllus, kuid ei jattu ostjaid. Tagajärg: hinnad langewad, wabrikud wõhendawad tõõd, nõrgemad ärid langewad kofku, hulk tõõtsi jääb tõõta. Nii awalduw ilmaturu ühetajandaw tendents: laastatud maade waejus weab sõjas rikkaks läinud maid tagasi.

Lätimaa.

Passiivne kaubabilants.—Läbirääkimised emissioonpanga üle.

Lätimaa tööstuse seisukorda võtavad kujutada mõned arvud, mida weebuaru kuu „The Latvian Economist“ avaldab.

Rauawalamise tehaseid ühendatud mehhanika töökodadega oli enne sõda Lätimaal 9—25.126 hobusejõu ja 22.819 töölisega; nüüd 5—925 hob. jõu ja 278 töölisega. Puu ümberõtamise tehaseid oli 500—15000 hob. jõu ja 10.500 töölisega; nüüd 302—8127 hob. jõu ja 1494 töölisega. Keemia ja paberi tööstuses on endise 3788 ja 1500 töölise asemel praegu 600 ja 190, telliskivide põletamisel 24.000 asemel 300 jne.

Läti passiivset kauba bilansi seletab Läti tööstusminister Behriusich seega, et 1) ilma puuturul kriis alganud, niisama nagu ka 2) lina turul, mis pärast suured lina tagavarad Riias seisjavad, 3) viimasel aastal oli halb viljasaak. Praegu seista väljaveoks valmis umbes 3000 tonni linu.

Wäliskaubanduse kergendamiseks tahetakse litsents-süsteemi muuta ja passiivsete kaotada. Iseäranis katsutakse kaubaühendusi Saksa- ja aaga elustada ja selle kauplemises Wene- ja aaga wahemehes saada. Sels kawatsetakse Riibawis wabasadam asutada, mille eelkõõd Riibawi hõrselomitee läte on antud.

Läti rahakurs on viimasel ajal Eesti omaga mõrreldeks langenud. Jaanuari algul maksis Eesti mark Riia hõrsel 40—43 Läti kopikat, jaanuari lõpupoolel tõusis ta wahel 57 kopikani; praegu 60—65.

Nagu teedu, peab ka Lätimaa läbirääkimisi Londoni „The National Metal and Chemical“ pangaga, kes prole miljoni naelaste laenuga Läti emissiooni-panka Bank of England'i eeskujul pakub asutada, ühtlasi Läti kontsessiooni puuwäljaveo peale saades, 100.000 standarti aastaks. Wiimane tingimine leiab Läti äringides suurt wastuhoosimist. Ka leitakse emissioon-panga põhikirja Läti liig wahel soodsa olewat, mis pärast läbirääkimised panga esitaja Tilden Smithiga, kes praegu Riias wiibib, wahel üsna tormilist laadi kannawad.

Rootsimaa.

Saksa wõistlus. — Seisak puu- ja paberitööstuses.

Rootsi majandus, mis sõja aegu haruldajelt kasulikus seisukorras oli, kannatab nüüd tõige rohkem Saksa wõistlusest. Rootsi kõrge

waluuta on temale õnnetuks. Kusagil pole tööpalgad nii kõrged olnud, kui Rootsis ja seepärast pole nüüd ostjaid. Tööstus on soigus. Mitmed wabrikud jääwad seisma, teistes wahendatakse palkasid, sellepärast teliwad streigid, mis enamiste tööliste kaotusega lõpewad, sest et kriisi aegu wabrikute töötamine nii kui nii kasulik ei ole ja omanik teda esimesel juhtumisel tõttab kinni panemo. Dodekase et 8 tunnilise tööpäewa seadus ära kaotatakse.

Iseäranis mõjub Saksa wõistlus Rootsi rauatööstuse peale. Turgude puudusel pidi Rootsimaa, kes oluliselt raua walmistaja maa on, seda ennenagemata lugu nägema, et viimasel aastal tema raua wäljavedu sama suur oli, nagu sissewedugi. Iseäranis wahenes wäljavedu viimasel poolaastal. Saksa tööstajad weawad Rootsi rauasõmerat oma kodumaale, töötawad teda seal odawalt ümber ja müüwad siis tihti Rootstile endale tagasi. Rootsi tööstajate seas on seepärast üleüldiselt saanud nõudmised kodumaa tööstuse kaitse järele.

Rootsi wäljaveo senist kõrget järge hoibis alal peaaesjalikult puu ja tsellulose. Wiimase aastaga wedas Rootsimaa umbes 1 miljon standarti wälja, sellest poole Inglise- ja aale. Kuid täna wused wäljawaated pole enam nii head. Müüdnud on seni üsna wahel — jaanuariks kõigest 40.000 standarti minewa aastase 200.000 asemel ja turu depressioon ning Soome ja Baltiriikide kaswaw wõistlus teeb Rootsi puukauplejatele ikka rohkem muret.

Paberi tööstus on soigus; ainult ajalehtedega tehakse mõnda wahemat lepingut. Paberi wabrikutes nagu ka paljudes teistes tööstuses harudes peetakse läbirääkimisi pallade alan- damiseks.

Saksamaa.

Rahandus liitlikus. — Tööstuse paranemine.

Kõik asjatundjad kinnitawad, et Saksamaa majandus ruttu paraneda wõiks, kui mitte riigi rahandus nii lootusetu seisukorras ei oleks.

Runa marga kurs alaneb, ei juudeta eelarweid teha, mis wahegi tõeoludele wastakõõd.

Wääratumate riigiwõlgade juures ei suutnud maksud lehwaks jäänud rahwast palju wälja pigistada, waid wastuõõsa, rahwa liitlikuse kergenduseks tuli suuri summasid riigi ettemõtete ja tootlusasutustele juure maksta. Sinna juure tulid weel sundusliised waranduste wäljaandmised liitlastele (õõd, lehwad jne.) ning liitlaste okkupatsioon wõõde ülewalpida- mine. Elukallidus tõõsis wiimase aasta jooksul teismiselt 2½—3 korda.

Rahvamajanduse peale avaldavad küll kriiside kallidus ja tooresainete vähesus, mis Saksa marga vähesest ostu jõust tuleb, väga halba mõju, kuid sellegipärast on püranemist märgata. Iseäranis ruttu kasvab Saksa välislaubandus, milleks huwitaval kombel just Saksa raha madal kurs kaasa aitab. Saksa mark on nimelt väljaspool palju rohkem langenud kui siinmaal ja seepärast on Saksa wabrikant väga kasulikus seisukorras: ta võib kaupad palju odavamalt valmistada kui keegi teine. Kõik Euroopa tööstusriigid kaebavad, et Saksumaa teega praegu väljaspool mõistlust seisab.

Marga langemine on Saksumaal ka tööstuse kriisi eemale hoidnud. Saksa kaupade hinnad kõiguvad ülepea wahelorras Saksa marga kurssi, kuid viimase aja marga kurssi langemine jai tasa kaalutud ilmaturu üldise hindade langemisega.

Saksa tööstus, iseäranis rauatööstus ei tunne veel leiba kriisi, mis Inglismaal, ei ka seda tööpuudust.

Palju räägitakse juurema laenu muretsemisest Saksumaaale Ameerikast. Igatahes näib Ameerika huvitatud olema selles, et Saksa kapitali puudusele vastu tulla ja tema ostujõudu tõsta. Selle püüdega seletatakse Saksa marga hiljutist tõusu, millel ainult spekulatiivne alus, saadud New-Yorki börselt.

Hiljuti jai Saksumaa 200-miljoni florinilise laenu Hollandist; sellest on ainult 60 miljoni — krediit toiduainete eest, mida Hollandist võdi tema koloniidest tuleb osta; üleolewa 140 miljoni kohta, mis 6% 10 aastaks antud, pole mingisugugi kassendawaid tingimisi.

Ruttu tõuseb Saksa laewandus, ehk küll suurem osa laewadest on wõõraste omad. Hamburgi tuli 1920. a. üle 4½ miljoni tonni sisse, kuna 1919. a. kõigest 1½ miljoni. Brasiiliaaga on läbirääkimised käimas, et Hamburgile tema kohwikaubanduse keskoha seisukohta tagasi võita. Breemeri paranemine on veel kiirem; tema sadama tegewus ulatab juba pooleni ennesõjaaegsest. Balti merel avaldab Kiel kõige suuremat tegewust; seal kawatsetakse wabafadam sisseseada ja otsekohene parveühendus Korsõriga (Daanis) awada. E. L.

Soomemaal.

Paberitööstustel on suurte raskusteega wõidelda nagu paberitööstuste ühise

peajuhataja Hj. Grönwiti „Helsingin Sanomate“ esitajale seletanud. Käsitlema aasta esimestel kuudel on paberitööstuse wäljaveo ainalt 50% eelmise aasta wastawa aja wäljaveost. Eriti wähe on tellimisi wäljamaalt saadud, kuna aga wabrikud paberitööstuse tagawarats valmistamises eetawaatlikud peawad olema, kuna wäljamaa turgude seisukord ja hinnad isepulikul on selgunud. Wäljaveo seisaku põhjusiks on peaaesjalikul Inglismaa tööstuse üldine seisak, eriti paberitööstuses, kes niihästi walmis, kui ka poolwalmis paberikaupa Soomest ostis, nüüd aga ostuhimuline pole; teistes aga ka Soome omad kõrged wäljaveo tollid ja maksud, kui ka raudtee tariifid, mis Soome paberile mõistluse wäljamaa turgudel raskeks teewad.

Ühenduses paberitööstuse wäljaveo wähenemisega on paberitööstus ka ajutiselt seisma jäänud, ehk toodangut wähenanud. Ühise kuuwate wabrikute 73 st paberimasinast on 40 seismas. Kuni 16 weebuarini olid seisma jäänud Simpele, Ranta, Niemistöski, Pitkäkoski, Enjo, Pankakoski ja Dienhaara wabrikud, kuna Kuusankoski wabrik nädala pärast seisma jääb. Teistes wabrikutes on tööndal 5 päewa peale lühendatud. Seisima jäänud tehastele tulnud wäljamaa tellimised jagatakse ära töötawate wabrikute wahel, nii et neil mõneks ajaks veel tööd jatkub.

Töölised wabrikutes on osalt lahti lastud, osalt on nende palgafid alandatud.

Hra Grönwiti arwates loidak siiski paberitööstusele parem aeg, kui wäljamaal jälle tuntawam tarwidus paberitööstusele tekib. Rõukogude Wenemaaga ei ole aga senini kaubaühendusesse suudetud astuda ja teadmata on, kas neist ühendustest üldise midagi wälja tuleb.

Metallitööstuses on seisukord niisama tõsine. Kuna saaduste hinnad alataja alanewad, teeb valmistamise kulude wastawalt wähenemine suuri raskusi. Nii oli 15. j. l. p. Soome metallitööstuse tööndjate liidu koosolek, kus peaaesjalikul tööpalgade küsimust harutati. Koosolekust osawõtma oli kutsutud ka metallitööstuse liidu juhatus, et üheskoos tööpalgade wähenemise wõimalust läbi harutada.

Rauahinda on wabrikud jälle alandanud; juba läinud sügisel alanefid hinnad 20% wõrra, kuid nüüd on hindade langemine juba 30%-ni jõudnud.

Helsingi, 18 weebuar 1921.

Kaubandus.

Eesti sisse- ja väljavedu jaanuaril 1921. a.

Kokkuseatud Kaubandus- ja Tööstusminis-
teeriumi Statistika Osakonnas Tallinna kõrse
jaanuari (keskmise) kurssi põhjal: Naelsterl.-1.357
Smf. 100 S. mrl.-580,5 Smf. 100 Rfr.-7660
Smf. j. n. e.

Sissemedu.

I. Toiduaine	41.983.396. ⁹¹
II. Tooresained	96.289.115. ²⁹
Mineraaliigist	34.216.607. ⁷⁹
Taimeriigist	53.246.059. ⁰⁴
Loomariigist	5.826.448. ⁴⁶
III. Valmisained (wabrifusaadused)	269.937.973. ²⁷
Masinad ja metall-kaup	59.532.472. ⁵⁴
Riidekaup ja jalanõud	77.615.590. ⁰⁸
Muud	132.789.910. ⁶⁵
<hr/>	
Rokku	403.210.485. ⁴⁷
	(300.818. Naelsterl.).

Väljavedu:

I. Toiduained ja maitseained (piiritus ja muud)	8.089.790. ²⁰
II. Elusloomad ja taimed (seemned)	3.365.040.—
III. Wabrifusaadused	88.290.864. ²⁷
Masinad ja metall-kaup	5.547.961. ²⁷
Riie	42.648.850.—
Paber ja muud	40.094.053.—
<hr/>	
Rokku	99.745.694. ⁴⁷
	(73.504.5 Naelsterl.).

Soome.

Suurtõus väljaveos. — Valmis-
tused Wenemaaga kaubawaheta-
miseks.

Soome tegi, nagu Rootsi, head äri oma
puu ja tselluloose väljaveoga, mis aga wiima-
sel ajal depressiooni tõttu on joiku jäämas.
Puu, tselluloose ja paberi väljavedu tegi wälja
üle 80% kõigest Soome väljaveost, mis
omakorda sisseweost 1/4 wõrra üle ulatab.

Wiljasaak oli minewal aastal, nagu ka
eelminewalgi üsna hea. Kõha mis põllumeeste
kätte seega kogunud, tarwitatakse suurelt jaolt
uute ehituste ja inventari peele, mille tõttu
Soome tööstusel oma sisetine turg on laie-
nenud.

Wõi väljavedu, mis wiimastel aastatel
äärmiselt väike olnud, awaldab paranemise
märksid. Kariloomade hulk on tõusnud ja ehk
küll ka kodune wõi tarvitamine sõja aja jooks-
kul kaswanud, saadetakse Hangoni Hulli 2
korda kuus laew wõiga.

Wiiburi äriemeeste algatusel oli Helsingis
suurem ärieringkondade ndupidamine kaubawa-
hetuse korraldamiseks Wenemaaga. Jõuti otsu-
sele, et jeks teatavad korraldused ja kitsendu-
sed tulewad sisseseada, mis joowidega walit-
susele esineti. Asja lähem läbiarutamine anti
Soome kaubanduskodade kätte. Põhjusmõttelil
otjus wõeti wastu, et kaubawahetust enne ei
alata kui Wenemaa oma wõlad Soome era-
isikutele on tasunud.

Kaubandus.

Soomemaal.

Riigieelarwe käesolewa aasta kohta
on senini lõpulitult weel wastuwõtmata, kuid
on tõenäolil, et ta järgmisel kuul ka kolman-
dal lugemisel wastu wõetakse:

Korralised wäljaminekud	Smf. 1,794,956,305.—
Erakorralised wäljaminekud	" 403,556,400.—
<hr/>	
Rokku	Smf. 2,198,512,705.—

Korralised sissetulekud	Smf. 2,179,855,650.—
Erakorralised sissetulekud	" 74,291,000.—
<hr/>	
Rokku	Smf. 2,254,146,650.—

Eelarwe on Smf. 55,633,945.— ülejäädiga
jelleläbi kokkuseatud, et sisseweotollid kõrgendada
kawatsetakse. Üleüldse loobetakse sisseweo tollist
Smf. 575.000.000.— sissetulekut saada, ja
nimelt:

Saiajahu toll	80 milj.
Rohvi toll	140 "
Suhkru toll	45 "
Tubaka toll	92 "
Muu toll (1920 a. järele)	157 "
Valitsuse poolt määratawatest lijatollidest	61 "
Kokku	575 miljoni.

Teiselt poolt on ka väljaminekuid vähendatud, peaaesjalikult väljamaa ehituste eelarweid kärbitud, kindlustuste ehitamine (lähels 24 milj.), laenukohustus-programmi teostamine (65 miljoni), kaitseleibu toetamine (10 milj.) ärajäetud j. n. e.

Läti riigieelarwe,

Läti valitsuse poolt on Läti asutawale kogule riigi sissetulekute ja väljaminekute eelarwe eelndu ette pandud, mille kokkumõtte alamal awaldame:

Tulu d.

A. Korralised:

Dtskohesed maksud	120.225.305.—
Muud maksud	49.959.762.—
Raudsõud maksud	301.568.200.—
Riigimaadest ja metsjadest	122.348.717.—
Riigiettemõtetest	537.159.593.—
Kegaalid	40.000.000.—
Krediitoperatsioonidest	40.073.640.—
Mitmesugused sissetulekud	26.025.866.—

Eri- eelarwetest:

Toitlusasjanduse operatsioonidest	55.652.118.—
Piirituse monopolist	137.864.593.—
Metsade kasutamiseft	96.452.436.—
Turbarahade	1.032.750.—
Laenukohidude ettemõtetest	3.000.000.—
Vinamonopolist	450.945.000.—
Rahamonopolist	3.918.700.—

Kokku 1.986.226.680.—

B. Eraforralised:

Realiiseeritawad laenud	25.000.000.—
Riigikassatähed	1.167.191.430.—
Ülejääkidest ja krediitoperatsioonidest	50.496.272.—

Kokku 1.248.687.702.—

Korralised ja eraforralised tulud kokku 3.234.914.382.—

Kulud.

I. Valitus.

Seadusandlus	10.430.199.—
Üleüldine walitus	22.437.562.—

Politiline ja konsulaarefitus	25.972.040.—
Kõhtud	19.851.548.—
Wangimajad	15.789.240.—
Kaitsepolitsei	49.220.273.—
Omawalitusasutustele	85.000.000.—
Terrishoid	28.364.400.—
Finanzwalitus	10.109.004.—
Majawalitus	16.084.477.—
Põllumajanduse, tööstuse ja kaubanduse tõstmiseks	18.868.864.—
Informatsioon	6.078.524.—
Riigivaranduste walitsemine	75.878.938.—
Kokku	298.530.169.—

II. Haridus.

Kirikud	8.746.186.—
Koolid	61.337.029.—
Teised kultuurasutused	18.774.544.—
Kokku	88.857.759.—

III. Hoolekanne.

Toetusrahad ja pensioonid	11.133.133.—
Awalikud tööd	55.102.827.—
Kokku	66.235.960.—

IV. Riigiettemõtted.

Rinnitus	2.063.333.—
Metsade kasutamine	56.543.388.—
Sõjased meeteed	14.028.948.—
Raudteed	292.381.279.—
Maanteed	11.446.087.—
Wabrikud ja töökodad	5.767.050.—
Post ja telegraafid	40.451.352.—
Kokku	422.681.437.—

V. Toiduainetega warustamine ja elukalliduse lijarahad.

Toiduainetega warustamis-fulud	14.470.073.—
Toiduained	137.869.440.—
Elukalliduse lijarahad	40.150.000.—
Kokku	192.489.513.—

IV. Ülesehitus.

Reewaluatsioon	30.486.319.—
Sõjajuhude komisjonid	2.937.972.—
Maareform	6.569.647.—
Riigihooned ja inventar	76.515.690.—
Wooabinõude uuendamine	190.486.934.—
Põllumajandus ja tööstus	2.972.028.—
Toetus omawalitusasutustele	120.650.000.—
Kokku	430.618.590.—

VII. Laenud.

Põllumajanduse uuendamiseks	228.586.291.—
Tööstuse ja laevajõidu uuendamiseks	105.000.000.—
Krediitafutustele	20.414.281.—
Kultuur-ajutustele	12.000.000.—
Mitmesugused laenud	13.170.071.—
Kokku	464.170.643.—

VII. Põhi- ja tegemuskapitalid.

Tööstusettevõtetele	20.879.251.—
Maapangale	20.000.000.—
Turbaettevõtetele	19.560.500.—
Toiduainetega varustamiseks	50.000.000.—
Raudteedele	30.000.000.—
Mitmesug. afutustele	7.125.000.—
Kokku	147.564.751.—

IX. Riigikaitse.

Sõjavägi	776.919.874.—
--------------------	---------------

X. Riigivõlad.

Wõlgade tajumine	125.990.383.—
Protseptide "	38.384.470.—
Kulud	7.461.833.—
Kokku	171.845.686.—

XI. Mitmejuguised kulud.

Ettenägemata kulud walit- susele tarvitamiseks	100.000.000.—
Endiste kohustuste täitmiseks	80.000.000.—

Kokku 180.000.000.—

Üleüldse kulufid Läti rbl.	3.234.914.392.—
Rendest erakorralisi kulufid	1.945.431.599.—

Gelarwe kokkuseade juures äratub kõige pealt tähelepanu see, et wäljaminekud mitte ametfondade järele liigitatud ei ole, waid wäljaminekute iseloomu järele, mis wõimaldab hea ülewaate wäljaminekuteft.

3.234.914.382 rublalises eelarwes on puudu jääb 1.192.191.430 rbl. suur, feega umbes 37%, mida kawatsetakse katta laenubega — 25.000.000 rbl., peaaegjalikult aga uue paberiraha wäljalastmise abil — 1.167.191.430 rbl. ette.

Lõwi osa riigi fisssetulekuteft kawatsetakse koguda riigi ettevõteteft ning kaubanduslistest operatsioonidest, nii linamonopolist üffi 450.945.000 rbl.

Wäljaminekute osas äratawad tähelepanu juured summad, mis on määratud põllumajanduse ning tööstuse toetamiseks ning elustamiseks. Sõjawäe kulud on Lätis wõrdlemisi wäiksemad kui meil, umbes 24% kogu eelarwest, mis juhtes Läti eelarwe meie omast parem on. A. O.

W ä l j a m a a .

Ameerika.

Rahvusline keemia wäljanäitus, arwu poolest kuues, pandi New-Yorkis 20—25 septembril l. a. toime. Tagajärgedega oldakse wäga rahul, kuna ta elawalt Ameerika keemia-tööstuse edu näitab. Wäljapanejaid oli 466, aasta enne seda 351 ja esimesel aastal 1915 ainult 83. Wäljapanekud wõtsid oma alla neli korda wäljanäituse majas, nii et teistest tööstus-harudeft temaga ainult automobiili tööstuse wäljanäitus ruumi poolest wõistles, mis ka neljale korrale oli mahutatud. Waatajaid oli 125.000, kelle hulgas palju wäljamaalasi. Kõige rohkem arenenud on wärwiainete tööstus, mis üffi, oma jaadusi wiimajel aastal 24.000.000 n. sirl. wäärtuses wälja on wendanud. Keemiatööstuse eduks on asjaolu, et tarwilikud tooresained kõi Ameerikas jaada-

wal. Uute keemiatööstuste kogukapital, mis oli 1915 a. 65.000.000 n. sirl., on tõusnud 1920 a. 167.992.000 n. sirl. peale.

(„American Exporter“).

Ameerika-Ühisriigid.

Rahwa arw. Kõikwõtete järele 7 okt. 1920 a. oli A. Ühisriikides, ühes asumaade ja saartega 118 miljoni elanikku, selleft 105.683.108 elanikku emamaal. Juurekasw wiimase aastakümne jooksul on 13.710.842 in., ehk 14,9%. Selmise aastakümne juurekasw oli 6,1% suurem, mis seletataw sellega, et sõjalub fissferändamist suurelt takistanud on. Wiimajel aastakümnel on iseäranis elawaks läinud kogumine linnaesse, nii et esimest korda Ühisriikide ajalooft linnaelanikkude arw üle poole kõikide elanikkude arwust on, nimelt 51,9%.

100 aasta jooksul on rahwa arw kaswanud 97 miljoni wõrra, selleft 34 miljoni fissferändajate läbi. Kõige rohkem fissferändajaid on Inglis-, Šoti- ja

Sirimaa, ligemale neljandik koguarvust, siis Saksamaalt, Itaaliast, Austria-Ungarist ja Venemaalt.

Kõige rohkem sissereändajaid on olnud 1905, 1906 ja 1907 a., iseäranis viimasel, kus nende arv 1.285.349 peale tõuseb Venemaalt on kõige rohkem sinna rännanud 1913 a., nimelt 291.040 inimest.

(American Exporter).

Rumeenia.

Rahaline seisukord. Wana Rumeenia elanikkude arv oli 1914 a. 7¹/₂miljoni ümber, rahvuslised wõlad, nii sisetised kui välised, 1³/₄ miljardi lei, s. o. pariteede järelle 70 miljoni naelsterlingi, seega wõlaosa iga elaniku kohta umbes 230 lei.

Praegu on Suur-Rumeenial 17¹/₂ miljoni elaniku, kuna wõlad 25 miljardi lei ni tōsunud, s. o. iga elaniku kohta 1400 lei. Seega on inimese elaniku wõlaosa ennesõjaaegsega võrreldes umbes 6 korda suurenenud, mida mõeldaks peab pidama, tähelepanes, et koguni wõitjate maade, nagu Inglismaa ja Prantsusmaa, wõlakohustused suuremal mōõdul on tõusnud.

Wõlasummat on tähtsal wiisil suurendanud ühiselt Beszaraabiaga ja Transilwaaniaga ületunud Venemaa ja Ungari wõlaosad, kokku 9 miljardi lei'd, siis nimetud maaosades liikuwate rublade ja kroonide ümberwõetamiseks — 2¹/₂ miljardi lei, kuna ülejäänud osa wõlgadest otsekohesete sõja ja Saksia okupatsiooniaegsete kulude katteks on läinud.

Rublade, kroonide ja okupatsiooniaegsete ajutiste rahamärkide wõetamisega on juba lõpule jõutud, kus juures kawatus on umbes 50% nende koguwäärtusest rahwa käest ära torjata sellekohase kindlustud laenu arwel. Sarnase liikumas oleva rahahulga wõhendamisega loodetakse lättesaada tuntawat lei kurssi paranemist (n.-strl. maksab praegu 270 lei — 25 lei asemel) ja stabiliseerimist edaspidi. Liikuma jätta arwatatakse paberiraha 4¹/₂ miljardi lei ümber, s. o. 250 lei elaniku peale, misjūgune summa wõrreldes näit. Prantsusmaaga, kus iga elaniku kohta 800 franki paberiraha liikumas, on õige mōõdukas.

Riigi sissetulekuid oli Rumeenial enne sõda 600 miljoni lei ümber, s. o. 80 lei'd elaniku kohta. Sarnase hindamise juures peaks nüüd

17¹/₂ miljoni elaniku juures sissetulekuid 1,4 miljardi lei'd olema, kuid maksujid on tõstetud, uued maksuhallitad leitud, nii et praegune eelarwe üle 6 miljardi ulatab. 1920/21 a. eelarwe on nimelt järgmiselt kokkuseatud:

Sissetulekud:	Milj. lei'd
Otsesohesed maksud	461
Kaudsed "	1.901
Tempelmaksud ine.	575
Riigi monopolid	1.035
Üleüldised kohustused	1.651
Riigimaad	164
Rahaministeerium	100
Raub. ja tööst. ministeerium	93
Siseministeerium	31
Mitmesugused sisset.	80
	<hr/>
	Kokku 6.091
Puudujääk	509
	<hr/>
	6.600

Wäljaminekud:	Milj. lei'd
Sõjaministeerium	900
Rahaministeerium	1.528
Haridusministeerium	656
Kunstide ine. ministeerium	131
Siseministeerium	702
Aralikkude tööde ministeerium	421
Teedeministeerium	1.163
Kohtuministeerium	203
Põllutöõministeerium	116
Raub.-tööst. ministeerium	133
Wälisministeerium	21
Töõministeerium	25
Üleeehitus komitee	16
Mitmes. kulud	89
Erakorral. krediidid	496
	<hr/>
	6.600

Üleüldse on sissetulekuid arwatud 340 lei'd elaniku kohta, s. o. 14 naelstrl. pariteedi järelle ehk 1 nael 10 sh. päewafurfiga. Suuremaid kulusid teeb raudteede parandus ja liikumata materjali muretsemine, kuna okupatsiooniaegil teed on rikutud ja wedurid ning wagunid Saksamaale wiidud. Kulude katteks on kawatusel ka sõjakasu ja sissetuleku maksujid wõtma hakata. (The Economist).

KAUBAMAJA
O. SEISLER & CO

TALLINN, HARJU UUL. № 24.

TELEFON 12-13.

TELEGR. ADDRESS: SEISLER CO.

OSTAB:

LINU JA LINASEEMNEID:

Pärnus, Abjas, Wiljandis, Tallinnas, Tartus, Elwas, Walgas, Karulas, Antslas, Mehikoormal, Räpinal, Wõrus, Petseris ja Lauras

METSA JA METSASAADUSEID

Omad saeweskid.

MÜÜB:

Põllutööriistu ja masinaid, rehepeksu-
masinaid, lokomobiiliseid, põllurammu,
soola, suhkurt, nahka, määrdõliseid,
soodat, kiwisüt, tõrwa ja terpentini.

Seadused ja määrused.

Töö- hoolekande ministri sunduslik määrus uute tööstus- ettevõtete üle teadete andmise kohta.

Rõõkide uute, kui ka tegevuses olnud, kuid mingil põhjusel ajutiselt teismajäänud ettevõtete juhatajad on kohustatud allseisva kava järele saatma vastava jaoskonna töökaitse komisjarile teateid töö alguse üle 2 päeva jooksi peale ettevõtte avamisest.

See määrus on matšew ka kõigi nende ettevõtete kohta, mis praegusel filmapilgul töötavad, kuid jenni tööalguse kohta teateid töökaitse komisjarile saatnud ei ole.

Räesoleva sundusliku määruse mittetäitjaid võetakse töökaitse komisjaride poolt vastutusele rhl. nuhtlusi. § 29 põhjal.

Teadete kava.

..... jaoskonna töökaitse komisjarile.

Teated ettevõtete üle.

1. Ettevõtte nimetus ja asukoht:
2. Ettevõtte omanik ja elukoht:
3. Ettevõtte juhataja ja elukoht:
4. Mida valmistab:
5. Kas töötab mehaanilise jõuga:
6. Jõumafinate arv ja tugevus:
7. Kõige suurem tööliste arv, mis ettevõttes võiks töötada:
8. Kui palju on praegu tööl:
 - meesterahvaid täisealisi:
 - lapsealisi 12—15 a.:
 - alaealisi 15—17 a.:
 - naisterahvaid täisealisi:
 - lapsealisi 12—15 a.:
 - alaealisi 15—17 a.:
9. Kas ja misfuguse haigekassa alla on töölistes üles võetud:
10. Kas on töölistes õnnetute juhtumiste vastu finantsiõnnetuste kinnitatud ja misfuguses:
11. Tööpäeva algus ja lõpp:
12. Kas tehakse ületunni tööd:
13. Kas on töölistest puudus:
14. Balga alam- ja ülem määr. (Tähtsõl ja päeva- tööl meeste ja naisterahvastele, täis-, lapse- ja alaealistele):
15. Kas on olemas tööliste jaoks mingifuguseid asutusi (näit. saun, kool jne.):

„Riigi Teataja“.

Kaubanduse ja tööstusministeeriumi tehnika osakonna teadaanne.

Wabrikute ja käsitööstuse-seaduse § 76 (S. R. XI f. 2. j. 1913 a. w.) põhjal on patentide ja kaubamärkide jaoskonna poolt järgmistele leibustele kaitse- tumistused antud:

1) Jaan Jürgenson, Kose, Kuivajõe wald: „Abi- nõu tulekahju tekkimise teadustamiseks“, fiske saade- tud 23. juunil 1920. a.

2) Insener Gustaw Kroeger, Tartus: „Siikiviiga föetaw pliiit“, fiske saadetud 2. juulil 1920. a.

3) Mihail Bek-Marmartscheff, Tallinnas: „tram- waide ja raudteede juhataja“, fiske saadetud 15. juu- lil 1920. a.

4) Insener Andrei Sergejenko, Tallinnas: „Apa- rat forterite ahjude kütamiseks põlewkiwi ja turbaga“, fiske saadetud 17. juulil 1920. a.

5) Andres Tabur, Tallinnas: „Maeri külwi masin“, fiske saadetud 4. augustil 1920. a.

6) Mart Rugga, Raeküla wald, „Nurmemäe“: „Turbalõikamise masin“, fiske saadetud 16. augustil 1920. a.

7) Heinrich Müürmann, Tallinnas: „Automaati- lise treimise abinõu“, fiske saadetud 9. septembril 1920. a.

8) Insener Aleksander Baikow, Helsingis: „Kokku- käiw tasku riidenagi“, fiske saadetud 16. oktoobril 1920. a.

9) Insener Johannes Rudolf Sepp, Tallinnas: „Siikivi destilleerimise retortide täiendamise meha- niismus“, fiske saadetud 3. novembril 1920. a.

10) Rudolf Riibo, Tallinnas: „Randew kōõk“, fiske saadetud 8. novembril 1920. a.

11) Tehnik Eduard Tomingas, Tallinnas: „Põlew- kiwi ja puutõrwa emulsiiooni saamise viis ja apa- rat-emulsaator“, fiske saadetud 30. novembril 1920. a.

25. jaanuaril 1921. a. № 26.

Lina ja linaseemne ostuõigusliste asutuste ja isikute nimekiri.

Kaubandus- tööstusministeeriumi poolt on „Riigi Teatajas“ nr. 211/212, nr. 221/222—1920 a. ja nr. 1—1921 a. väljakuulutatud lina ja linaseemne- tega kauplemise määrustes ettenähtud tingimistele järgmistele firmadele luba antud:

Lina ja linaseemneid kokku osta ning väljamaale vedada:

1) D. Geisler ja K^o, Tallinnas.

2) Londoni firmale „B. Malcolm ja K^o“ — efi- taja W. Keimer, Tallinnas.

3) Arnold Leihberg, Jõgewal.

4) Gesti Tarwitajateühisuse Reskühjusele Tal- linnas.

5) Beit ja K^o, Pärnus.

Linu kokku osta ja väljamaale vedada:

1) A/S „Silwa“, Tallinnas.

2) Rootsi linaketramise ühise efitajale D. K. Ram- koistile, Tallinnas.

3) Wiljandi toorelina tööstusele, Wiljandis.

4) Suure-Jaani linatööstuse ühise, üle Suure- Jaani, Pahnuse mõisa.

5) Wõru linatööstuse ühise, Wõrus.

6) Halliste linaharimise ühise, Abjas.

7) C. A. Wirkhausile, Tartus.

8) Väljameo ja Kaubanduse ühisele „A. S. Whiffham ja K^o“, Tartus.

9) Wigala linatööstuse ühise, Wigala mõisas

Linaseemneid kokku osta ja välja vedada:

1) Gesti seemnemiija ühisele, Tallinnas.

Linu ümbertöötamiseks kokku osta:

1) Narwa linaketramise manufaktuuril, Narwas, 50.000 puuda

2) J. J. Maimile, Tartus, 1.000 puuda linu ja takku nõõri valmistamiseks.

3) M. C. Schames'ile, Balgas, Balga linnas ja maakonnas 1.000 puuda.

Rakwere nahwabrik

SAKALA

Tallinna Eesti Põllumeeste Selts: I auhind 1920.

Rakweres: Wabrik ja walmisnahkade ladu, Narwa t. 25.
Kõnetraat 20.

Tallinnas: Peakontor, Suur Karja t. 5. Kõnetraat 14-03.

Tallinnas: Walmisnahkade ladu, Sauna tän. 1.

Walmistakse ja müüakse tuntud headuses:

talla-,

seremet-,

pinsoli-,

shewro-,

woodre-,

shewret-,

wasika-,

kroomnahka

juht-,

masinarihmad

jne. jne. jne.

Ostetakse igasuguseid tooresnahku.

4) M. Bachmann'ile, Pärnus, 200 puuda lina nõõritööstuseks.

5) Wiljandi linatööstuse ühifusele, Wiljandis, 2.000 puuda linu.

6) Rudolf Taawet'ile, Tartumaal, 600 puuda.

Ülitinaseemneid ümbertöötamiseks kokku osta:

1) Tallinna õli- ja wärwivabrik „Extraktor'ile“, Tallinnas, 2.000 puuda.

2) Halliste linaharimise ühifusele, Abjas.

3) Pärnitsa tehase R. Müller'ile Tallinnas.

4) A. Korjus'e Salutaguse linaseemne õli wabrikule, Kohilas.

5) A. Nümmel'ile ja Wesjet'ile, Pärnus.

6) S. Riitson'ile ja A. Arm'ile, Wiljandis.

7) Wiljandi õlitööstuse osatühifusele, Wiljandis 2 000 puuda.

8) Aleksander Scrral'ile, Tartus, 4.000 puuda.

Õigus linu, taku ja linaseemneid kokku osta ja ladus hoida on ainult ülewalmimetatud firmadel.

Rende kaupade saatmine raudteel tohib ainult ülestähendatud firmade nimel sündida.

Nimeta jaadetused („dublikaadi ettenäitajale“) ei ole lubatud.

Kõik firmad, kellele lina ja linaseemnete ostmiseks luba antud, on kohustatud hiljemalt 15. webruariks 1921. a. oma labude kohad ministereiumile teada andma.

K r o o n i k a .

Eesti Majanduspoliitiline Selts.

Mitmesuguste teoreetiliste ja praktiliste küsimuste läbiarutamiseks ja mitmesuguste eriteadlaste koondamiseks majanduslisel alal asuti läinud aasta algul majanduspoliitilise seltsi ajutamisele. Aprilli kuul 1920. a. peeti ära seltsi ajutamise koosolek, kus juhatuseks walitti hrad J. Kull, S. Neuhaus, H. Paabo, B. Boom ja A. Kask.

Juhatuse hooleks jäi tähtsama ülesandena majanduspoliitilise ajakirja ellukutsumine. Et suwe jooksul juhatuse liikmed üleliigsete kõrvaliste töödega olid loormatud, samuti ka wastawad tegelased laiali, siis ei juudetud ajakirja wäljaandmise ettevalmistustöödega enne lõpule jõuda, kui aasta lõpuks, nii et alles uue aasta algul esimene ajakirja nummer wõis ilmuda.

Kõige juuremaks takistuseks oli trükkiloja leidmine, kus ajakirja trükkida wõiks. Trükkiloadade ülekoormatus Tallinnas on ka sundinud selle ajakirja numbri trükkimist Narwa üle wiima.

Peab tunnistama, et kuigi seltsi põhikirja järele tema ümber koonduda wõiwad niihästi igalt majanduspoliitiliselt tegewusalalt teoreetilud, kui ka praktilud ja seltsi juures oma huwidele wastawaid osakondi luua, siiski on koondumine esimesel tegewusaastal weel nõrk. Seltsi liigeteks on astunud 62 tegelast mitmesuguste aladelt, kuid osakondadesse erinemine, wõi seltsiõnide loomine pole mitte tarwiliselt ehenenud. On asumisel ainult raamatupidajate seltsioon, kelle kokkorra seltsi peakoosolek septembri kuul heaks kiitis.

Sügiselkuudel pani selts Tallinna raekoja ruumides kõneõhtuid oma liigetele toime, kus hra J. Kull koosolijaid Brükseli kongressil lä-

stitatud küsimustega tutvustas. Tänamu aastal kawatsetakse peale omawaheliste kõnekoosolekute weel korraldada arulikka kõnekoosolekuid majandusliste päewaküsimustega tutvustamiseks.

Selts on mõeldud koonduskohaks kõigist erafondadest ja tegewusaladelt tegelastele, keda meie rahwamajanduslised küsimused huwitawad, olgu nad teoreetilud wõi praktilud ja jellepärast tuleb tõsiselt soovitada, et laiemad tegelaste ringkonnad finna koonduks ning elawama tegewuse looks.

Teadaandeid seltsi liikmeks astumise üle wõetakse wastu igal äripäewal kella 5—7 E. T. A. ruumides, Rai tän. nr. 9 Tallinnas.

A. K.

Riigi majandusnõukogu.

Läinud aasta sügisel jäi riigi majandusnõukogu tegewus täielikult joiku. Wiimiseks küsimuseks oli seal arutuse all kuulsa „Erlati“ küsimus, mis asjas majandusnõukogu kolleegse peaministri hr. Ednissoni kawatsumi heaks ei kiitnud. Peale selle ei ole majandusnõukogu enam kokku kutsutud ega temale walituse poolt eelndusi ja kawatsumi läbiarutamiseks antud.

Tänamu uues koosseisus kokku astudes (Riigikogu poolt kümme uut liiget) arutas majandusnõukogu oma tegewuse elustamise küsimust. Nii majandusnõukogu liikmed seltskondliste organisatsioonide, kui ka Riigikogu poolt leidsid, et majandusnõukogu te g e w u s t a r w i - l i k o n . Peab olema waiituse juures asjatundlik nõupidamise organ majanduslistes küsimustes, kus seltskondliste majandusliste korralduste ehitajad oma arwamist wõiksid awaldada ning kus walituse tähtsamad kawatsumed majanduse alal

Riigilogu esitajate soovitel läbi arutatud jaakid. Seda toonitas ka riigivanem R. P ä t s. Leiti, et majandusnõuogu põhikirja muuta tuleb jelles mõttes, et majandusnõuogu oleks nõu-

pidamaks ajutuks ja et feldfondliste korralduste esitajad temast hääleõigusse ga oia võtaksid. Põhikirja läbiwaatamiseks waliti eri komisjon.

Wälis waluuta ostu kursid Tallinna börsel.

1 jaanuarist kuni 20. webruarini 1921. a.

	1 Raelfterling.	100 Rootsi krooni.	100 Daami krooni	100 Saksa riigimarka.	100 Soome marka.	10 Dollarit.
4 jaan. 1921 a.	—	—	—	535— 550	1.025	—
8 " "	—	7.600	—	545	—	—
11 " "	1.365	7.700	—	550	1.100	3.850—3.900
13 " "	—	7.750	—	560	1.100	—
15 " "	—	—	—	550	—	—
18 " "	—	—	—	—	—	—
20 " "	1.365	—	—	—	—	—
22 " "	—	—	—	620	—	—
25 " "	—	7.750	—	645	—	—
29 " "	1.330	7.600	7.000	600	—	—
1 weebr. "	1.310—1.295	7.600—7.500	—	560	1.000	—
3 " "	1.290	—	—	547	1.000	—
5 " "	1.275	7.300	—	540— 545	1.050	—
8 " "	1.270	—	—	535— 540	f. r. 990	—
10 " "	1.270—1.255	—	—	—	1.050	—
	(tänu kurs)					
12 " "	1.250	7.100	6.000	558— 555	—	—
15 " "	1.240—1.235	6.700	5.700	562½— 560	1.050	—
17 " "	1.200	—	5.700	545— 540	1.025—1.050	—
19 " "	1.150	—	5.500—5.400	540, 530, 515, 500	—	—

Kauba pank, H./S. Cartus

awas oma tegewust 20 aprillil 1920 a., Tartu ja Tartu Kaubanduse & Tööstuse Wast. Krediidühisuse äriseisu ülewõttes. Tartu Wast. Krediidühisus on esimene Krediidühisus Eestis ja juba 1 märtil 1905 a. asutatud, nii et Kauba Panga muutudes ja sellega ühte sulades wõis tema oma 15-aastase tegewuse peale tagasi waadata, bilanžiga Mk. 9.960.000. —

Tartu Kaubanduse ja Tööstuse Wastast. Krediidühisus on oma tegewust alanud 1 webruaril 1913 a. ja ülendamise päewal oli selle bilans Mk. 1.177.000. —

Kauba Pank, mis oma tegewust algas bilanžiga Mk. 11.137.000 — ja põhikapitaliga Mk. 3.000.000, on selle 8½ f. uul jooksul 1920 tuntawalt edenenu, kusjuures bilans 31 detf. l. a. kaswanud on ligi Mk. 25 miljoni ja põhikapitali suurendatud Mk. 6.000.000. —, et panga tegewust laiemale alusele seada. Eht küll hoitummade juurewool rahamärkide kriisi tõttu wiia oli, on ka need kaswanud 9 miljoni pealt 14 miljoni peale.

Meie „kaaswõttelejad“

Peaegu ühel ajal meie lehe nr. 1 ilmusid Tallinnas weel kaks teist ajalehte. Kes ennast kaubandusistetes lehteteks nimetawad, nimelt „Eesti Kaubanduse ja Kuulutuste leht“, „Hermes“ ja „Rahwamajanduse Teataja“. Esimene tõotab ilmuda 6 korda aastas, kuna teine kaks korda kuus lubab

külla tulla. „Hermes“ annab wälja Tallinna raamatukaupmees Fr. Ubrethal, kuna „Rahwamajanduse Teataja“ mingisuguse „Rahwamajandusline Tõud“ ilma saabab.

Kuiigi h-ra Ubrethal omi ajakirja kaubanduse ja kuulutusteleheks nimetab, siiski on leht peaaegjalikult — esimese numbri järele otustades — „kuulutuste leht“, sest wäljaandja poolt lehe etteotja mahutatud juhikiri kätib ainult reklaami ja soowitab meie äriimeestele reklaami peale suuremat rõhku panna kui seda on senini tehtud.

„Reklaami alal tööle! See oli minu esimene soow ja püüd seist waabeldes Eesti kaubandusilma oskamatust ja jaamatust sel alal (wõrreldes Lääne-Euroopaga), et wõi olla ükskõikne selle kirjutamise vastu.“ —

Edasi arwab autor, et poliitiliste lehtede reklaamist on wähe, kuna „kuulutused ajakirja näol hoitakse alal“. Lugemise materjalina esinewad peale wäljaandja sissejuhatus, H. Gr. „Kaubandusest ja tööstusest Harjumaal, eriti Tallinnas“ ja üks lehekülj mitmesuguseid katteid pealkirja all „Seda ja teist.“

„Kaubandusest ja tööstusest“ — kätibab kuwate ettewõtete nimikirja, kes Tallinnas ja ümbruses töötawad, ilma mingisuguste andmeteta. Poleks wist leht midagi kaotanud, kui autor selle kirjutamisest üleülbse oleks loobunud, nagu loetletud firmade tegewuse meeleletamisest“ artikkel lõpul loobub ja arwab, et „selle materjaali eest kuulutusküljed küllaldaselt tohivad hoolt kanda“ . . .

Peale kuulutuste jafatbab leht weel alaliste (P) kuulutajate firmade nimikirja, 1921. a. tabel-talend-

rit, Tallinna asutuste ning Eesti tööstusliste ettevõtete nimestikku väljaspool Harjumaad.

Kokkuvõttes peab tunnistama, et h-ra Abrelthallil samasugused kavatsused näivad olevat, nagu omal ajal N. Suurkafel Wiljandis, s. o. kuulutuslehte välja anda, kuid kas see kaise paremine õnnestab, seda näitab muidugi tulevik. —

„Rahwamajanduse Teataja“ aga ei lepi nii kitsa tegevusalaga. Temal on peale väljaandja, ka vastutaw toimetaja, kelle nimi saatuse tahtmisel ka Sepp on, nagu meilegi ajakirja vastutawal toimetajal, ainult selle wahega, et meie lehe toimetaja allakirjutab „Leo Sepp“ teine aga „W. Sepp“.

See „Rahwamajandusline Föud“, mis ennast W. Sepa vastutusel avaldab, ei nõua rohkem ega vähem, kui „Rahwale odawat leiba, põllumehele ja töösturile odawat töödõubu!“ Leht algab sarnase üle neljameerulise pealkirjaga ja lorrutab seda mõtet kõitides artiilitis.

See paradiisiks muutmine, elukalliduse ning kõitfuguste mületuste kaotamine ei ole lehe armates kuigi raske. Tarwitseb ainult kindlaks teha, kui palju üks riik leiba, liha, saapaid, riideid, piiritust, petrooli

jne. tarvitab, välja arvata selle tarviduse kogu hind, see summa kõitide töödõuliste iifkute peale ära jaotada ja neid niikauaks sundustikult tööle panna, kuni nad selle normi on välja töötanud ja siis wabaks lasta. Edepidi kujukeks lehe armates asi nti, nagu meil senini funduslike sõjawäeteenistusega meeeste kohta on: saab 20 aastat wanaks, astu töödõwalle ja teeni seal nii kaua, kuni riiklike sunnnormi oled välja teeninud — kuid mitte töödõhute, waid aja järele. Wahe on ainult selles, et siin ka kõit naised khamuti sunnitõõle pandaks, nagu senini mehed sõjawalle.

Kui pooli neeb mõtled „Enneolemata ajalehele Rahwamajandusline Föud“ tulewad, seda or wiif üleliigne seletama hakata. Leht ise loodab, et meil töödõurid ja põllumehed selle mõtte jilmapiil omaks mõtawad ja toimetuse hulga tänu telegrammide ning kirjadega üle ujutawad.

Arwame, et „Rahwamajanduslifel Föud“ majanduslike jõu kokkuhoidmise mõttes lihtsam oleks wastawat seaduse eelndu walmistada ja Riigikogusse läbiwiimiseks saata. A. R.

Rodumaa ärid ja etfewõfted.

Eesti Kaubandus-Tööstuse aksiaseltsid ja osäühisused.

(Regiitveerimise järjekorras Kaub. ja Tööst. min.)

1. „Eestimaa Import-Export“, Tallinnas. Igasuguste kodu- ja wäljamaa saadustega kauplemiseks Eestis ja wäljamaal oma ja komisjoni arwel. Selle jibi kohaselt wõib selts ka aineid produtseerida ja neid ümber töötada poolwalimis ja walmis wabrikatideks. Peale selle mõtab selts oma peale nii jisekui ka wäljamaa ettevõtte, kaubamaajade, äribe jne. esituji. Põhikapital 3.000.000 marka — 300 aktsiat ä 1000 mt.

2. Aktsiaselts „Silwa“, Tallinnas. Eise- ja wäljamaa kaubanduse edendamiseks, iseäranis aga metsasaaduste töstmiseks, metsasaaduste ümber töötamiseks ja nendega kauplemiseks Eestis ja wäljamaal omal ja komisjoni arwel. Mutajad: Eduard Rosenwald, Aug. Kuusik ja Jüri Parik. Põhikapital 2.000.000 marka mis jaotatakse 2000 aktsiaks ä 1000 marka. Põhikapital suurendud kuni 25.000.000 margani.

3. Eestimaa põllusaaduste ümber töötamise osäühisus „Wiru“, Tallinnas. Kartulite ja teiste põllusaaduste mehaaniline ja nende ainetega ja teiste sellesse tööst. kuuluwate produktidega kauplemine jise ja wäljamaal. Mutaja—Kahwere tärtlike wabrikute ühijus. Dsanifik — selle liikmed. Põhikapital 500.000 marka — 1000 ofatähte ä 500 marka. Põhikapital hiljem suurendud kuni 5.000.000 margani.

4. Puu- turba- ja liwi teemilise ja mehaanilise ümber töötamise osäühisus „Nadir“, Tallinnas. Mutajad: Suhanu Keerig, Abo Lõllasepp, Eduard Pohl ja Woldemar Gnabeberg. Põhikapital 1.000.000 marka; ofatähe suurus 5000 marka. Ofatähe on nimelised.

5. „Pärnu Linatööstuse Aktia Selts“, Pärnus. Linatööstuse edendamiseks ja selle saaduste üm-

bertöötamiseks ja kauplemiseks kodu ja wäljamaal asutatud; ketramise kudumise, pieegitamise, wärwimise ja apretuur wabrikud. Mutajad: Peeter Leppik, Karl Wichmann, August Klein, Jaan Suhanu Tannebaum ja Jaan Leesment. Põhikapital 3.000.000 marka, seisab koos 6000 aktsiast, igäüks 500 marka. Märtsi kuus 1920 a. põhikapital suurendud kuni 5.000.000 margani

6. I Eesti Turba- ja Waigutööstuse Aktia selts, Wiljandis. Eise- ja wäljameo kaubanduse edendamiseks, iseäranis aga metsasaaduste töstmiseks, metsasaaduste ümber töötamiseks ja nendega kauplemiseks Eestis ja wäljamaal omal ja komisjoni arwel. Mutajad: Dskar Seisler, Suhan Luts, Jüri Metsamärt, Christian Sander, Adolf Anderson, Georg Sänurberg ja Suhan Kõrp. Põhikapital 1.000.000 marka, — 1000 aktsiat, ä 1000 marka. Aktsiad on nimelised.

7. Selme Tööstuse ja Kaubanduse osäühisus, Tõrwa alewis Wiljandimaal. Igasuguste tööstuste töstmiseks, iseäranis weeidudude ärakasutamiseks. Mutajad: Suhan Korhjon, Andres Grünberg ja Suhan Siilat. Põhikapital 500.000 marka, jaguneb 50 ofatäheks, igäüks 10.000 marka. Ofatähed on nimelised.

8. Wiljandi Puutööstuse a./s. Wiljandis. Puutööstuse edendamiseks ja metsa saaduste ümber töötamiseks ja kauplemiseks kodu ja wäljamaal. Mutajad: Johannes Kondor, Jaan Voorits, Karl Dsche ja Tõnis Naar. Põhikapital 1.000.000 marka, seisab koos 2000 aktsiast igäüks 500 marka. Hiljem põhikapital suurendud kuni 15.000.000 margani.

9. Osäühisus „Mednik“, Tallinnas. Lianduse ja meijanduse saaduste igäiligne kasutamine ja selleks tarwisminewate tarbeainede mureksemine ja walmistamine. Mutajad: Tõnu Reim, Jaakob Pugert ja Julius Namisepp. Põhikapital 1.000.000 marka, mis jaguneb 4000 ofasse, igäüks 250 marka. Dsanifikude arwu wõib peakoosolek piirata.

10. **U./S. „Wiljandi Elektri Selts“**, Wiljandis. Asutatud nennaste Kõõnbergide installatsioonid äri omandamiseks, jätkamiseks ja laiendamiseks, kui ka wabriute, tehaste ja kaubanduslike ettevõtete asutamiseks ja eksploateerimiseks Eestis ja väljamaal oma ja komisjoni arvel. Asutajad: Jaan Kõõnberg, Hans Kõõnberg, Heinrich Sewigh ja Hans Numsmann. Põhikapital 5.000.000 marka, mis jaguneb 5000 aktsiaks, igaüks 1000 marka. Aktsiad jagatakse w-de Kõõnbergide ja nende poolt A. seltsist osa võtma kutsutud isikute wahel kokkuleppe teel ära. Hiljem põhikapit. suurendub kuni 15.000.000 margani.

11. **U./s. „Warraf“**, Tallinnas. Kirjanduse, kunsti ja teaduse aladel loodud tööde väljaandmiseks, laiali-laotamiseks ning kauplemiseks Eestis ja väljamaal oma ja komisjoni arvel. Asutajad: Bernhard Linde, Juhan Kull ja Rudolf Paabo. Põhikapital 250.000 marka, mis jaguneb 250 aktsiaks, igaüks 1000 marka. Augusti kuul 1920 a. põhikapital suurendub kuni 3.000.000 margani.

12. **Osühifisus „Saaremaa Laewaühifisus“**, Kuressaares. Mereasjanduse, kaubalaewastiku ja merekaubanduse edendamiseks. Asutajad: kaptenid: Johan Kahu, Johannes Leppt, merekooli direktor Juhan Brits, Mihkel Kommel, Gustaw Lember, Timotheus Grünthal ja Aleksander Liis. Põhikapital 500.000 marka, mis 2000 osatäheks jaotatud, igaüks 250 mar'a. Osatähed on nimelised, edasjanda wõib ainult peakoosoleku nõusolemil.

13. **Tartu Kütte- ja Weo osühifisus**, Tartus. Asutatud selleks, et walmistada, osta ja müüa kõiksugu kütteeaineid ja lorrabada liikumist ning kaubawedu Oma jöel ja kõigil wiimasega ühenduses olewatele wee- ja maanteedel Eestis ja väljaspool. Asutajad: Aleksander Luffepp, August Kool ja Aug. Oksa. Põhikapital 4.000.000 marka, mis jagatud 800 osaks, igaüks 5000 marka nomial. Kõik osad jagatakse asutajate ja nende poolt kutsutud isikute wahel kokkuleppimise järgi ära. Osatähed on nimelised.

14. **U./s. „Inglis-Eesti Import Kompanie“**, Tallinnas. Kaupade, toores- ja pooltoores ainetesisesse ja väljawaetaks, nende ümbertöötamiseks ja nendega kauplemiseks Eestis ja väljamaal oma ja komisjoni arvel. Asutajad: Martin Luther, Konrad Mauris ja Roman Sürgens. Põhikapital 1.000.000 mrf., mis jaguneb 1000 aktsiaks ä 1000 mrf.

15. **Kirjastusühifisus „Agronom“**, Tallinnas. Beasjalitult põllutöösse ja selle ligematesse aladesse puutuwaid kirjatoib kirjastada ja neid rahwale kättesaawaks teha; walmistada ja müretseba õpeabindeid koolidele, muuseumidele jne. Põhikirjadele allakirjutajad: Mihkel Will, Rudolf Almann ja Juhan Kalm. Osatähe suurus 500 mrf. ja jisseastumise maks 25 mrf. Osanikud on sellele põhikirjale allakirjutajad ja istud, kes ühifise peakoosoleku poolt juhatusse ettepanekul wastu wõetakse. Osanik on wastutaw ühifise äritegewuse eest kolmekordse osatähe wäärtusega (§ 13 põhikirjas).

16. **Wiljandi Ölitööstuse osühifisus**, Wiljandis. Tööstuse ja kaubanduse edendamiseks, iseäranis aga lina, kanepi ja päewaliliseemnete, kontide ja teiste ainetes ölitööstuseks ja igasugusteks keemilisteks tarbeaineteks ümbertöötamiseks, nende ja teiste sellesse tööstusesse kuuluwate produktidega kauplemiseks sisse ja väljamaal. Asutajad: Juhan Waabel, Juhan Karlson ja Juhan Luts. Põhikapital 1.000.000 mrf., seisab koos 2000 osatähe ä 500 mrf. Osadasiandmine wõib ainult üleüldise koosoleku nõusolekul sündida. Iga liige wastutab oma osade arwu järele ühifise kahjude eest.

17. **Reemia-laboratorium „Remedia“**, Tallinnas. Tööstuse ja kaubanduse edendamiseks, iseäranis keemia, tehnika, kosmeetika jaabuste ja farmatööstuse preparaatide walmistamiseks ja ümbertöötamiseks, kui ka nende ainetega kauplemiseks Eestis ja väljamaal. Asutajad: Ed. Tranberg, Franz Egton, Nikolai Eblif, Juhan Lepa ja Teodor Rosenwakt. Osakapital 2.000.000 mrf., seisab koos 100 osast, ä 20.000 mrf.

18. **Eesti klaasitööstuse osühifisus**. E. K. D. Tallinnas. Igasugu klaasi ja temast jaabawate asjade walmist. mine ja nende ainetega ja teiste sellesse kuuluwate produktidega kauplemine sisse ja väljamaal. Asutajad: Ebdrich Urban, Juhan Numberg, Eduard Kaufik, Madis Jaakson ja Jaan Kalpus. Põhikapital 3.000.000 mrf., jaguneb 300 osatäheks ä 10.000 mrf. Osatähed on nimelised.

19. **Eesti Kaupmeeste osühifisus „Liit“**, Tallinnas, tegewuspiirkond terme Eestimaa. Asutajad Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsi liikmed: Mait Johannes Söderbe, Mihkel Jaakson, Madis Hollmann, Hans Wann, August Lind, Gustaw Kautas, Jaan Kõikas, Reinhold Wiidermann, Konstantin Dutschinsky ja Anton Ernesaks. Osühifise eesmärk on: 1) Kaupmeeste seltsidele, ühifistele ja nende liigetete Eestisesse sisse ja Eestist väljawaetawate kaupade turude osimise, 2) kaupade ostmise, liikmetele nii wälja- kui ssemaalt, 3) Eestis sisse- ja wäliskaubandust edendama, 4) liikmetele tehnilist, juriidilist ja ainelist abi wõimaldada. Ühifisus arwatakse asutuks, kui tal mitte wähen, kui 100.000 Smf. põhikapitaliks on. Osanaku suurus on 1000 mrf. Ühifise liigeteks wõivad olla kaupmeeste seltside liikmed. Ühifise kahjude eest wastutawad juhatusse liikmed kinnetordseft, kui kahjud furitarwitusel on juhtunud, muul korral wastutab iga liige ühekordseft oma osade arwu järele.

20. **Eesti marjawiina- ja likööri walmistamise osühifisus**, Tallinnas. Otmamaa marjawiina ja likööri walmistamine ja nende ainetega kauplemine sisse- kui wäljamaal. Asutajad: Hugo Sintrop, W. Weber ja M. Weh. Põhikapital 1.000.000 mrf., jaguneb 100 osasse, igaüks 10.000 mrf. Osatähed on nimelised.

21. **Tubakatööstuse osühifisus „Tubak“**, Tallinnas. Tubakaasjaduste ümbertöötamiseks ja nendega kauplemiseks Eestis ja wäljamaal. Asutajad: Eduard Alwer, Eduard Saarepera, Eduard Pool, Udo Edla-sepp ja G. Bihlakas. Osühifise kapital 1.000.000 mrf., osatähti 200, ä 5000 mrf. Osatähed on nimelised. Iga liige wastutab kahjude eest oma osade arwu järele. Hiljem põhikapital suurendub kuni 3.500.000 margani.

22. **U./s. „Esperanto“**, Tallinnas. Rahwuswahelise abifeele Esperanto laiali-laotamiseks, sellekohase kirjanduse wäljaandmiseks ja nuretsemiseks Eestis, Eesti wabariigi tutvistamiseks wäljaspool tema piirid, kui ka kaubanduslike ettevõtete asutamiseks ja eksploateerimiseks Eestis ja wäljamaal oma ja komisjoni arvel. Asutajad: Leopold A'tman, Eduard Trauberg, Jakob Rosenberg, Willem Weber ja Ednis Wenker. Põhikapital 500.000 mrf., mis jaguneb 2000 aktsiaks ä 250 mrf.

23. **Kaubanduse- tööstuse a./s. „Promit“**, Tallinnas. Eesmärgiks: 1) abiks olla tooresainetes jissewadamises ja nende ümbertöötamises pool- ehk täiswalmistatud jaabusteks seltsi poolt selleks otstarbeks asutatud ja omandatud tööstuslikkude wabrikute töökobades ja 2) toime panna kaubawahetuse huwides kauplemist niidasti sisse riigis kui ka

wäljamaa riitides. tehes neid operatjioone oma kui ka komitentide arvel. Asutajad: Angus Fran Ward, Jaan Kink, Jaan Valk, Feodor Stachelberg ja Robert Lemoniüs. Põhikapital 2.000.000 mrf.. mis jaguneb 2000 aktsiaks, igaüks 1000 mrf. Aktiivad on nimelised.

24. **Tööstus- ja kaubandus — a./s. „Zeole“**, Wana-Põltsamaa wallas Wiljandimäel; asutatud selleks, et oma liigete ja kodumaa kodanikkude majanduslikku järge ideta, tööstuslikku ja kaubanduslikku oskust ja üleilbilist haridust edendada ja igakülgsele wäljaarenemisele laasa abidada. võimalusli luues igasuguseid tooresaineid ise sigitada, ümberöötdada ja ära müüa eht wabetada. Asutajad: Suhan Jansson, Richard Edimus ja M. Rootz. Põhikapital 100.000 mrf., mis jaguneb 100 aktsiaks á 1000 mrf. Praegune põhikapital 1.500.000 mrf.

25. **Kaubanduse ja tööstuse a./s. „W. Schneider ja Ko“**, Tallinnas. Sise- ja wäljawaekaubanduse etendamiseks, kaupade valmistamiseks ja nende kauplemiseks Eestis ja wäljamaal oma ja komisjoni armel. Asutajad: W. Schneider, F. C. Johansen, R. Kauf. G. Johannes, J. Kopp. Põhikapital esialgu 5.000.000 mrf.. mis jaguneb 5000 aktsiaks á 1000 mrf., põhikapital võib suurendada kuni 10.000.000 margani.

26. **Metallitööstuse a./s. „Imarine“**, Tallinnas. Kõitsugu metallitööstuse wabrikute, tehaste ja töökodade asutamiseks ja nende eksploateerimiseks ning nende asutuste saadustega ja kõigisse metallitööstusesse puutuwate tooresainetega, kaupadega,

materjalidega ja kõrwalraadustega kauplemiseks niisasti sise- ja wäljamaal. Asutajad: Karl Spšberg, Konrad Maurik, Madis Jaakson, Konstantin Päts ja Artur Uibopuu. Põhikapital 8.000.000 mrf., mis 8000 aktsiaks on jaotatud, igaüks 1000 mrf., 26 aprillil 1920 a. põhikapital suurendub kuni 16.000.000 margani. Aktiivad on nimelised.

27. **Laewachituste ja Laewafõidu a./s. „Lenin“**, Tallinnas. Mere- ja weefõidu edendamiseks, laewachituse töökodade asutamiseks, kõitsugu laewade, mootorpaatide, paatide ja muude weefõidu riistade ehitamiseks ja nende eksploateerimiseks ning oma tööstuse saadustega, niisama ka kõige laewachituse materjalidega, laewade ja merefõidu riistade warustuse ja tarbeainetega kauplemiseks sise- ja wäljamaal, ning oma tööstuse kõrwalainete ja materjalide jätkiste äraafutamiseks. Seltji asutajad on: Karl Lepp, Madis Jaakson, Otto Grant, Suhan Lepp, Eduard Zemm. Põhikapital on 15.000.000 mrf., mis 15.000 aktsiaks jaotatud. Aktiivad on nimelised.

28. **A./S. „Tartu Metalli wabrik“**, G. ja H. Keller, Tartus. Asutatud: Georg ja Hans Lelleyde metalliwabriku tööstuse jätkamiseks ja laiendamiseks — isearanis põllutööriistade valmistamiseks — nii kui ka teiste metalliwabrikute ja töökodade awamiseks. Asutajad: Georg Lelley ja Hans Lelley. Põhikapital 600.000 mrf., mis 6000 aktsiaks jaguneb á 100 mrf. Müüdnne põhikapital 1.200.000 mrf.

Särgneb.

Wäljaandja Majanduspoliitiline Selts.

Wastutaw toimetaja: cand. Leo Zapp.

Magu päikesekiir

umbse ilmaga silmapilguks pilve tagant ilmudes meie meelt rõõmutab, niisama mõjub hea lugemismaterjal talvisel pikal öhtul. Hulga raamatute seast on igaühel aga raske leida niisugust, mis mõnus lugeda ja mõjaks päikesekiirena. Seda raskust tahab kõrvaldada perekonnaleht „KODU“, tuues oma veergudel igaühele sündsast lugemismaterjali, mis rikkalikult piltidega kaunistatud. Sellepärast kes tahab et tal kodus paistaks päikesekiir, muretsegu endale perekonnaleht „KODU“, mis trükiolude paranemisel hakkab 1921. a. ilmuma võimalust mööda 2 korda kuus. Üksikud n-rid on saadaval ajalehemüüjatelt ja raamatukauplustest. Tellida võib kodumaa postkontorist ehk posttransferdiga otsekohe talitusest — Tallinnas, Alimanni tän. nr. 50, või saadetagu summa postmarkides kinnise kirjaga. Tellimise hind veerandaastas (6 n-rit) Mk. 100.—

Üksiku n-ri hind Mk. 20.—

Pealadu ja üksikute n-rite müük: K.-Ü. „Rahvaülikool“, Tallinna.

TARTU

Kütte ja Weo Osaühisus

Tartus, Emajõe tänav 3.

Telegr. adr.: Kütteweo—Tartu. Telefonid: Direktori kabinet 94, kontor 164.

**METSATÖÖSTUS,
TURBATÖÖSTUS,
:: TRANSPORT. ::**

Jaoskonnad: Tallinnas, Wiru t. 5, telef. 11-24. Mustvees telef. 6.

Ühistegeliste asutuste keskpank

Eesti Rahwapank

Tallinnas, S. Roosikrantsi, 15.
Telefon 202.

Toimetab kõiki panga talitusi,

Wõtab raha hoiule ja maksab

Jookswate asjade
pealt kuni **5%**

Tähtajaliste hoiu-
summade pealt **7%**

Äritunnid k. 9—3.

Juhatus.

AKTSIA SELTS

„EESTIMAA IMPORT - EKSPORT“

Tallinn, Pikk tänn. 28. Kõnetraat 13-41.

*Wabrikute: Dr. Caspari & Co., Mark-
ranstüdt, ja Otto Deutz, Köln-Deutz —
peaesitaja Eestis.*

Deutzi mootorid

4—1000 hobuse jõulised,
kõetawad turba, puu ja
puusüttega ning kõik-
sugu wedela kütetai-
netega.

Dr. Gaspary

„Liiw on kuld“

Spetsiaali-masinaid ehi-
tus,—katuse,—põranda-
kiwi, ning tsement-to-
rude valmistamiseks.

PAKKUB:

Kõiksugu masinaid: Metall, puu, kiwi, savi ja turba
tööstuseks, Lokomobiile, uusi ja peetud, weeturbine,
põllutöömaseinaid ja riiete, elektri-mootore ja elektri-
materjale. Traati ja traat-kõit, manilla-trossi, nahki
ja koetud rihma. Sordirauda ja terast, katuse plekki,
kruuwe, kõiksugu naelu jne.

WÖTAB ENESE PEALE:

Igasuguste wabrikute sisseseade muretsemise

Tallinna Kaupmeeste

Disconto ja Laenu Pank

A. S.

Wiru tän. 18, oma majas.

Hoiusummade eest maksab pank **5-7%**
ja toimetab kõiki pangatalitusi.

TALLINNA

LINNAPANK

Raekoja vastas, Mundi uul. 2, Tallinnas.

VÖTAB RAHA HOIULE
ANNAB LAENUSID JA
TOIMETAB IGASUGU-
SEID PANGA OPERAT-
SIOONE.

PANK TÖÖTAB
LINNAVALITSUSE KONTROLLIL JA
VASTUTUSEL.

Aktsia selts

„TEGUR“

Tartus, Holmi t. 4. (end. Faure).

WABRIK TÖÖTAB

järgmiste osakondadega: walamise, sepa, katelsepa, treimise, lukusepa, tislari ja maalri.

WABRIK WALMISTAB

suuremal hulgal: wiljapuhastajaid, ja sorteerijaid, atru, äkkeid, ekslimasi-
naid jne.

WABRIK EHITAB

ja seab üles: tõrwaajamise-, tellis-
kiwi- ja saewabrikute ning jahuwes-
kite sisseseadeid.

WABRIK PARANDAB

kõiksugu põllutööriistu ja masinaid,
eelpool nimetatud wabrikute sisse-
seadeid, laewu jne.

Wabrik sai 1920 a. Tallinnas ärapeetud põllutöö- ja tööstus- wäljanäi-
tusel wäljapandud kogu tööde eest **ESIMESE AÜHINNA.**

H. WINNALI KONTOR

TALLINNAS, TATARI TÄN. N° 1.

SOOWITAB LADUST

ROHUNIITJAIID, KOORELAHUTAJAIID, KEEMIA
AINED TÖÖSTUSE JAOKS.

MURETSEB

ISESÖITJAIID LOKOMOBILE, REHEPEKSU GAR-
NITURE, TÄIELIKU WABRIKU SISSESEADEID
JA IGASUGU TÖÖSTUSE MASINAID.

„Eestimaa” nahawabrik

TALLINNAS, Baltiski maantee ja Wittenhofi tän. nurgal nr. 49.

Ladu: Suurel Karja tän. nr. 15.

ASUTATUD 1918. a.

KONETRAAT Nr. 8-75

TÖÖTAB ajakohase suure sisseseadega ja asjatundjate juhatusel

kõrges headuses talla-, pinsoli-,
pastla- ja Juht- **nahka.**

Kroomnahka, Schewretti, Lambanahku—woodriks.

Masina rihmasi igas suuruses.

Wabrik wõttab tooreid nahku parkimiseks, wahetab walmisnahkade wastu,
ja ostab kõiksuguseid tooresnahku.

Dallinna Krediid-Pank A-S.

(Eend. Tallinna Maastast. Krediid Uhisus)

Panga telefon 436.

Suur Aria uul. 23 oma maja.

Suhatusel telef. 12-49.

Arveis 31. jaanuaril 1921. a.

Aktiva.

Passiva.

Kasja ja jooksivad arved teistes pankades	Mt. 4.721.721.12
Arved Mene rahakaitstuses	" 812.800.90
Madalpäberid	" 870.010.—
Laenu	" 50.129.574.58
Korrespondendid: "Eoro"	Mt. 1886174.71
" "Tosto"	" 1662577.13
Eitlunata marandus	" 2.548.751.84
Kulu	" 607.455.96
Mafitud %/0 ⁰ ja komisjon	" 200.077.70
Mitmeaegused arved	" 25.955.80
	" 2.832.559.32
	<u>Mt. 65.748.705.22</u>

Mitsta kapital	Mt. 10.000 000.—
Eagawara kapitalid	" 108.172.21
hoiulumad	" 43.676.156.70
Korrespondendid: "Eoro"	Mt. 503666.34
" "Tosto"	" 1631419.12
Rebistont ja passiva laenu teistes pankades	" 2.842.800.72
Mnehitade hoiu-laenu ja abiam. kapital	" 171.927.14
Saadud %/0 ⁰ ja komisjon	" 593.891.54
Mitmeaegused arved	" 1.503.830.55
1920. aasta puhas kassu	" 2.716.840.92
	<u>Mt. 65.748.705.22</u>

Suhatus.